

Maksātnespējas
kontroles dienests

MAKSĀTNESPĒJAS KONTROLES DIENESTA SKAIDROJUMI UN ATZIŅAS

2022.12. - 2023.06.

2023

SATURS

SAĪSINĀJUMI.....	4
1. AR ADMINISTRATORA DARBĪBU SAISTĪTIE JAUTĀJUMI	
MAKSĀTNESPĒJAS PROCESĀ	5
<i>Par administratora tiesībām īstenot aizturējuma tiesības juridiskās personas maksātnespējas procesā.....</i>	<i>5</i>
<i>Par administratora atlīdzību maksātnespējas procesā.....</i>	<i>6</i>
<i>Par naudas līdzekļu izmaksas kārtību</i>	<i>7</i>
<i>Par administratora atlīdzības aprēķinu no parādnieka ieķīlātās mantas pārdošanas.....</i>	<i>9</i>
<i>Par administratora tiesībām pieprasīt ziņas par izpildu lietām</i>	<i>10</i>
<i>Par dokumentu pārņemšanu no parādnieka pārstāvja.....</i>	<i>11</i>
<i>Par zaudējumu piedziņu juridiskās personas maksātnespējas procesā.....</i>	<i>13</i>
<i>Par naudas līdzekļu novirzīšanu kreditoriem juridiskās personas maksātnespējas procesā.....</i>	<i>14</i>
<i>Par administratora atlīdzību juridiskās personas maksātnespējas procesā</i>	<i>15</i>
<i>Par administratora pienākumu sniegt informāciju.....</i>	<i>16</i>
2. JURIDISKĀS PERSONAS MAKSĀTNESPĒJAS PROCESS.....	18
<i>Par juridiskās personas maksātnespējas procesa uzsākšanu</i>	<i>18</i>
<i>Par juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanu</i>	<i>19</i>
<i>Par valdes loceklim izmaksātās darba algas atmaksu juridiskās personas maksātnespējas procesā</i>	<i>20</i>
<i>Par līdzekļu novirzīšanu nodrošinātajam kreditoram juridiskās personas maksātnespējas procesā</i>	<i>21</i>
<i>Par ieskaitu juridiskās personas maksātnespējas procesā.....</i>	<i>22</i>
3. FIZISKĀS PERSONAS MAKSĀTNESPĒJAS PROCESS	24
<i>Par atkārtotu fiziskās personas maksātnespējas procesa uzsākšanu</i>	<i>24</i>
<i>Par fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanu</i>	<i>24</i>
<i>Par nokavēto nodokļu maksājumu dzēšanu fiziskās personas maksātnespējas procesā, kuri personai piemēroti kā juridiskās personas valdes loceklim</i>	<i>26</i>
<i>Par kreditora nenorādīšanu fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumā.....</i>	<i>27</i>
<i>Par fiziskās personas maksātnespējas procesa uzsākšanu</i>	<i>28</i>
<i>Par naudas līdzekļu novirzīšanu kreditoriem fiziskās personas maksātnespējas procesā.....</i>	<i>29</i>
4. PARĀDIEKA MANTA MAKSĀTNESPĒJAS PROCESĀ	31
<i>Par parādnieka mantas atsavināšanu fiziskās personas maksātnespējas procesā</i>	<i>31</i>
<i>Par laulāto kopmantas pārdošanu fiziskās personas maksātnespējas procesā.....</i>	<i>32</i>
<i>Par fiziskās personas naudas līdzekļu novirzīšanu bankrota procedūras laikā</i>	<i>33</i>
<i>Par uztura līgumu fiziskās personas maksātnespējas procesā</i>	<i>34</i>
5. PĀRROBEŽU MAKSĀTNESPĒJAS PROCESS	36
<i>Par fiziskās personas maksātnespējas procesa uzsākšanu</i>	<i>36</i>
<i>Par pārrobežu maksātnespējas procesa atzīšanu</i>	<i>38</i>
6. CITI AR MAKSĀTNESPĒJAS TIESĪBĀM SAISTĪTI JAUTĀJUMI	40

<i>Par kapitāla pieauguma nodokli fiziskās personas maksātnespējas procesā.....</i>	<i>40</i>
<i>Par nepatiesa maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanu</i>	<i>41</i>
<i>Par iemaksātā depozīta atgūšanu</i>	<i>42</i>
<i>Par fiziskās personas naudas līdzekļu novirzīšanu kreditoru prasījumu segšanai.....</i>	<i>43</i>
<i>Par dokumentu nodošanu glabāšanā pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pabeigšanas</i>	<i>44</i>

SAĪSINĀJUMI

Administrators – maksātnespējas procesa administrators;

Regula (ES) 2015/848 – Eiropas Parlamenta un Padomes 2015. gada 20. maija Regula (ES) 2015/848 par maksātnespējas procedūrām;

SIA – sabiedrība ar ierobežotu atbildību;

VID – Valsts ieņēmumu dienests.

1. AR ADMINISTRATORA DARBĪBU SAISTĪTIE JAUTĀJUMI MAKSĀTNESPĒJAS PROCESĀ

Par administratora tiesībām īstenot aizturējuma tiesības juridiskās personas maksātnespējas procesā¹

- *Maksātnespējas procesā nav piemērojams Komerclikumā noteiktais regulējums par mantas aizturēšanu un pārdošanu, jo tas neatbilst Maksātnespējas likumā noteiktajam speciālajam regulējumam par administratora rīcību ar trešajām personām piederošu mantu.*

Iesniegumā lūgts sniegt skaidrojumu par šādiem jautājumiem:

1) vai Komerclikumā noteikto² aizturējuma tiesību piemērošanas gadījumā Civilprocesa likumā noteiktās zvērināta tiesu izpildītāja darbības saistībā ar aizturētās mantas izsoli veic administrators? Proti, vai Maksātnespējas likuma regulējums³ ir piemērojams tikai attiecībā uz parādnieka mantas pārdošanu, vai pēc analogijas šī norma būtu piemērojama arī attiecībā uz aizturētās mantas pārdošanu?

2) ja administrators drīkst pārdot aizturēto mantu, vai tās izsole izdarāma un īpašuma tiesības nostiprināmas uz ieguvēja vārda saskaņā ar Civilprocesa likuma noteikumiem par mantas pārdošanu piespiestā izsolē, ievērojot Maksātnespējas likumā⁴ noteikto kārtību (tostarp otrās izsoles gadījumā ir lejupejošs solis)?

3) ja administrators nedrīkst pārdot aizturēto mantu, kāda būtu kārtība šādas mantas pārdošanai? Vai administratoram ir jāceļ tiesā prasība par parāda piedziņu un, labvēlīga tiesas lēmuma gadījumā, jāvēršas pie tiesu izpildītāja ar lūgumu vērst piedziņu uz aizturēto parādnieka mantu?

4) vai trešās personas mantas aizturēšana un pārdošana maksātnespējas procesā nav pretrunā ar Maksātnespējas likuma⁵ nosacījumiem par administratora rīcību ar trešajām personām piederošu mantu?

5) vai un kā informācija par aizturēto mantu (no tās pārdošanas saņemtie līdzekļi un uzturēšanas izdevumi) būtu norādāma Elektroniskās maksātnespējas uzskaites sistēmā?

Komerclikumā noteiktās komersanta aizturējuma tiesības⁶ aizsargā komersanta (kreditora) intereses gadījumos, kad komersanti, noslēdzot darījumu, savu iespējamo prasījumu nav nodrošinājuši ar pienācīgiem nodrošinājuma līdzekļiem. Tomēr situācijā, kad komersants iegūst maksātnespējas subjekta statusu, Komerclikumā noteikto aizturējuma tiesību izmantošanas iespējamība ir jāvērtē atbilstoši Maksātnespējas likuma kā speciālā regulējuma atbilstībai.

Juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas sekas paredz, ka par maksātnespējīgās sabiedrības galvenajām finansiāli ieinteresētajām personām kļūst tās kreditori, kurus ekskluzīvās kompetences ietvaros pārstāv administrators. Attiecīgi viens no administratora galvenajiem pienākumiem, kas kalpo būtiskākā maksātnespējas procesa mērķa sasniegšanai, tas ir, kreditoru prasījumu apmierināšanai, ir atgūt debitoru parādus un veikt tiesiskas darbības citas parādnieka mantas atgūšanai.⁷ Tāpat šim nolūkam administratoram ir

¹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2023. gada 25. jūnija vēstule Nr. 1-57n/2023/431.

² Komerclikuma 399. pants.

³ Maksātnespējas likuma 115. panta trešā daļa.

⁴ Maksātnespējas likuma 115. pants.

⁵ Maksātnespējas likuma 94. pants.

⁶ Komerclikuma 399. pants.

⁷ Maksātnespējas likuma 65. panta 6. punkts.

jāizvērtē parādnieka darījumi un, pastāvot attiecīgajiem tiesiskajiem priekšnoteikumiem, jāceļ prasība tiesā saskaņā ar Maksātnespējas likuma noteikumiem.⁸

Līdz ar to Maksātnespējas procesa mērķa sasniegšanai ir piemērojami Maksātnespējas likumā noteiktie tiesiskie līdzekļi un nosacījumi. Viens no šādiem Maksātnespējas likumā noteiktajiem nosacījumiem paredz, ka parādnieka maksātnespējas procesā ir pārdodama tikai parādniekam piederoša manta.⁹ Tāpat Maksātnespējas likumā detalizēti noregulēta administratora rīcība ar trešajām personām piederošu mantu, kura noteic, ka administrators nodrošina trešajām personām piederošās mantas uzturēšanu līdz tās nodošanai šīm personām.¹⁰ Tātad, administratoram ir pienākums ne vien uzturēt trešajai personai piederošu mantu, bet arī to nodot (atgriezt) tās īpašniekam.¹¹

No iepriekš minētā nepārprotami izriet, ka trešajām personām piederoša manta neietilpst parādnieka mantas jēdzienā, un administrators maksātnespējas procesa ietvaros nav tiesīgs atsavināt trešajai personai piederošo mantu, bet gan tikai parādniekam piederošu mantu.

Līdz ar to secināms, ja administrators īstenotu Komerclikumā noteiktās komersanta aizturējuma tiesības, kuras paredz iespēju pārdot trešajai personai piederošu mantu, tas būtu pretrunā Maksātnespējas likuma speciālajam regulējumam par nepieļaujamību pārdot trešajai personai piederošu mantu parādnieka maksātnespējas procesā.

Ņemot vērā minēto, Maksātnespējas kontroles dienests uzskata, ka maksātnespējas procesā nav piemērojams Komerclikumā noteiktais regulējums par mantas aizturēšanu un pārdošanu, jo tas neatbilst Maksātnespējas likumā¹² noteiktajam speciālajam regulējumam par administratora rīcību ar trešajām personām piederošu mantu.

Par administratora atlīdzību maksātnespējas procesā¹³

- *Ja naudas apmērs, kuru plānots iegūt, izpildot pirkuma līgumu, ir norādīts mantas pārdošanas plānā un administratora veiktās darbības ir bijušas par pamatu šī līguma izpildei, tad administrators ir tiesīgs norādīt arī paredzamo administratora atlīdzību, par kuru kreditori ir tiesīgi izteikt iebildumus.*

Iesniegumā lūgts sniegts viedoklis par šādiem jautājumiem:

1. Vai administratoram no naudas līdzekļiem, kuri iegūti, veicot darbības pirms maksātnespējas procesa noslēgto parādnieka aktīvu atsavināšanas līgumu (pirkuma līgumu) izpildei, ir aprēķināma atlīdzība?

2. Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir apstiprinoša, atbilstoši kurām Maksātnespējas likuma normām atlīdzība ir aprēķināma?

Administrators nodrošina efektīvu un likumīgu juridiskās personas maksātnespējas procesa un fiziskās personas maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu.¹⁴

Maksātnespējas likumā ir uzskaitīts, kādā apmērā un par kādu darbību veikšanu administratoram tiek noteikta atlīdzība juridiskās personas maksātnespējas procesā.¹⁵ Vienlaikus Maksātnespējas likumā nav noteikta atlīdzība par atsevišķu administratora pienākumu izpildi, piemēram, dokumentu sastādīšanu (neatkarīgi no šo dokumentu skaita vai apjoma), prasību celšanu tiesā, piedalīšanos tiesas sēdēs, kā arī darbību veikšanu maksātnespējas procesa izbeigšanai u.tml.

⁸ Maksātnespējas likuma XVII nodaļa "Darījumu apstrīdēšana".

⁹ Maksātnespējas likuma 92. pants.

¹⁰ Maksātnespējas likuma 94. panta otrā daļa.

¹¹ Latvijas Republikas Senāta Civillietu departamenta 2020. gada 2. jūlija lēmums lietā Nr. SKC-854/2020.

¹² Maksātnespējas likuma 94. pants.

¹³ Maksātnespējas kontroles dienesta 2023. gada 22. jūnija vēstule Nr. 1-49n/2023/32.

¹⁴ Maksātnespējas likuma 26. panta otrā daļa.

¹⁵ Maksātnespējas likuma 169. pants.

Juridiskās personas maksātnespējas procesā tiek realizēta [Maksātnespējas likuma 92. pantā](#) norādītā parādnieka manta, izņemot naudas līdzekļus.¹⁶ Administratoram ir tiesības aprēķināt sev atlīdzību no parādnieka neieķīlātās mantas pārdošanas ar izsoli vai bez tās. Proti, ja pēc parādnieka mantas pārdošanas plāna sastādīšanas maksātnespējas process tiek turpināts, jo šo procesu ir iespējams finansēt no parādnieka līdzekļiem, administratora atlīdzība no parādnieka neieķīlātās mantas pārdošanas, kā arī no atgūtās parādnieka mantas ir 10 procenti no summas, kas paredzēta izmaksai kreditoriem.¹⁷

Administratora atlīdzības par mantas pārdošanu kontekstā ir būtiski, vai šī manta, par kuras pārdošanu administrators var saņemt atlīdzību, ir norādīta mantas pārdošanas plānā. Proti, mantas pārdošanas plānā administrators iekļauj, tostarp, ziņas par:

- 1) neieķīlātās parādnieka mantas sarakstu;
- 2) prognozējamo līdzekļu apmēru, kurus plānots iegūt, pārdodot neieķīlāto parādnieka mantu, atsevišķi norādot to līdzekļu apmēru, kurus plānots iegūt izsolē un bez tās, papildus norādot līdzekļu apmēru, kurus plānots iegūt parādnieka mantas kā lietu kopības pārdošanā izsolē un bez tās;

3) plānotās juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksas – administratora atlīdzību un procesa izdevumus.¹⁸

Kreditoriem ir tiesības iebilst pret administratora priekšlikumu par neieķīlātās parādnieka mantas pārdošanas veidu, piedāvāto prasījumu cedēšanu un plānotajām juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksām.¹⁹ Proti, administrators mantas pārdošanas plānā norāda prognozējamo līdzekļu apmēru, kurus plānots iegūt, pārdodot neieķīlāto parādnieka mantu. Tas nozīmē, ja naudas apmērs, kuru plānots iegūt, izpildot pirkuma līgumu, ir norādīts mantas pārdošanas plānā un administratora veiktās darbības ir bijušas par pamatu šī līguma izpildei, tad administrators ir tiesīgs norādīt arī paredzamo administratora atlīdzību, par kuru kreditori ir tiesīgi izteikt iebildumus. Šos iebildumus administrators var atzīt par pamatotiem vai neatzīt, sniedzot motivētu atbildi iesniedzējam.²⁰

Vienlaikus katrs konkrēts gadījums jāvērtē individuāli. Proti, katrā gadījumā ir jāvērtē, vai administratora darbības ir vērstas uz maksātnespējas procesa mērķa sasniegšanu.

Par naudas līdzekļu izmaksas kārtību²¹

- *Situācijā, kad vēl turpinās tiesvedības un naudas atgūšana parādnieka maksātnespējas procesā, administrators nav tiesīgs daļu no atgūtajiem līdzekļiem izmaksāt kreditoriem pirms Maksātnespējas likumā noteiktā nosacījuma iestāšanās.*

Iesniegumā lūgts sniegt skaidrojumu par šādiem jautājumiem:

1) *vai administrators ir tiesīgs parādnieka maksātnespējas procesā daļu no atgūtajiem līdzekļiem izmaksāt kreditoriem pirms Maksātnespējas likumā²² noteikto nosacījumu iestāšanās (nav pabeigta parādnieka mantas pārdošanas plāna izpilde un sagatavots izmaksu saraksts, kā arī kreditoru prasījumu segšanas plāns)?*

2) *ja administrators ir tiesīgs veikt daļēju atgūto līdzekļu izmaksu kreditoriem, tad kādā apmērā un, kā kreditori būtu informējami par plānotajām izmaksām (kāda veida dokumenti un, kādos termiņos jāsaņem)?*

3) *vai administrators ir tiesīgs daļu no atgūtajiem parādnieka līdzekļiem noguldīt kredītiestādes krājkontā vai depozīta kontā, ja par to tiek saņemti procenti par uzkrājumu? Vai*

¹⁶ Maksātnespējas likuma 110. pants.

¹⁷ Maksātnespējas likuma 169. panta otrās daļas 2. punkts.

¹⁸ Maksātnespējas likuma 113. panta pirmā daļa.

¹⁹ Maksātnespējas likuma 113. panta trešā daļa.

²⁰ Maksātnespējas likuma 113. panta ceturtā daļa.

²¹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2023. gada 20. maija vēstule Nr. 1-57n/2023/352.

²² Maksātnespējas likuma 117. panta pirmā, otrā un trešā daļa.

kreditori būtu informējami par noguldījuma veikšanu Maksātnespējas likumā²³ noteiktajā kārtībā?

[1] Atbilstoši Maksātnespējas likumā²⁴ noteiktajam, priekšnoteikums maksātnespējas procesa izmaksu saraksta un kreditoru prasījumu segšanas plāna sastādīšanai ir mantas pārdošanas plāna izpilde, tādējādi radot tiesisko noteiktību.

Vienlaikus ar kreditoru prasījumu segšanas plānu, administratoram ir noteikts imperatīvs pienākums sagatavot un nosūtīt arī procesa izmaksu sarakstu.²⁵ Līdz ar to, nosūtot kreditoru prasījumu segšanas plānu un galējo maksātnespējas procesa izmaksu sarakstu, administrators apliecina, ka ir veicis visas bankrota procedūrā plānotās darbības un process pēc kreditoru prasījumu segšanas ir pabeidzams. Minēto paredz arī Maksātnespējas likums, kas noteic administratoram pienākumu 15 dienu laikā pēc tam, kad nosūtīts paziņojums par kreditoru prasījumu segšanas plāna izpildi (ja nav saņemti kreditoru iebildumi) iesniegt tiesā pieteikumu par juridiskās personas maksātnespējas procesa izbeigšanu, pievienojot paziņojumu par kreditoru prasījumu segšanas plāna izpildi.²⁶

Jāuzsver, ka Maksātnespējas likumā noteiktā kreditoru prasījumu segšanas kārtība paredz, ka maksātnespējas procesā prioritāri ir sedzamas visas juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksas.²⁷ Līdz ar to priekšlaicīga kreditoru prasījumu segšana var būt ne tikai šķērslis papildu (pēc priekšlaicīgas kreditoru prasījumu segšanas radušos) maksātnespējas procesa izmaksu segšanai, bet šādā gadījumā nemaz nav iespējams precīzi noteikt parādnieka maksātnespējas procesa izmaksu apmēru, kas savukārt liedz veikt jebkādu kreditoru prasījumu segšanu.

Ievērojot minēto secināms, ka situācijā, kad vēl turpinās tiesvedības un naudas atgūšana parādnieka maksātnespējas procesā, administrators nav tiesīgs daļu no atgūtajiem līdzekļiem izmaksāt kreditoriem pirms Maksātnespējas likumā noteiktā nosacījuma iestāšanās.²⁸

Papildus norādāms, ka vienīgie Maksātnespējas likumā paredzētie tiesiskie risinājumi, kas var nodrošināt pēc iespējas ātrāku parādnieka maksātnespējas procesa pabeigšanu, attiecas uz administratora tiesību īstenošanu maksātnespējas procesā, piemēram, cedēt parādnieka prasījumus²⁹ vai arī attiekties no jebkura veida prasījuma tiesībām vai slēgt jebkuru izlīgumu parādnieka vārdā attiecībā uz parādnieka prasījumiem pret trešajām personām.³⁰ Tomēr jāuzsver, ka atteikšanās no parādnieka prasījuma ir galējs līdzeklis apstākļos, kad prasības uzturēšana nenodrošinās procesa efektivitāti, kā arī ietekmēs Maksātnespējas likumā nostiprinātā mērķa – kreditoru prasījumu apmierināšanu pēc iespējas lielākā apmērā, sasniegšanu. Līdz ar to tikai administratora kompetencē ir lemt par tiesiskajiem risinājumiem, kas ir piemērojami parādnieka maksātnespējas procesā, lai nodrošinātu gan procesa likumību, gan efektivitāti.

[2] Savukārt attiecībā uz administratora tiesībām daļu no atgūtajiem parādnieka līdzekļiem noguldīt kredītiestādes krājkontā vai depozīta kontā norādāms, ka šāda risinājuma piemērošanai pirmšķietami tiesiski šķēršļi nepastāv. Tomēr šis jautājums saistāms ar administratora kā maksātnespējas procesa vadītāja ekskluzīvu kompetenci, kuras ietvaros administrators izvēlas tiesiskos līdzekļus, lai nodrošinātu efektīvu un likumīgu maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu. Vienlaikus, izvēloties konkrētu tiesisko līdzekli, administrators uzņemas risku (atbildību) segt ar to valstij, parādniekam, kreditoriem vai citām

²³ Maksātnespējas likuma 81. panta otrā daļa.

²⁴ Maksātnespējas likuma 117. panta pirmā daļa.

²⁵ Turpat.

²⁶ Maksātnespējas likuma 119. panta pirmā daļa.

²⁷ Maksātnespējas likuma 118. pants.

²⁸ Maksātnespējas likuma 117. panta pirmā, otrā un trešā daļa.

²⁹ Maksātnespējas likuma 105. pants.

³⁰ Maksātnespējas likuma 67. panta 9. punkts.

personām nodarītos zaudējumus.³¹ Turklāt jautājumam, kas skar administratora rīcību ar parādnieka naudas līdzekļiem, ir nozīme juridiskās personas maksātnespējas procesa norisē, un par šādu jautājumu ir jāinformē kreditori Maksātnespējas likumā³² noteiktajā kārtībā.

Par administratora atlīdzības aprēķinu no parādnieka ieķīlātās mantas pārdošanas³³

- *Naudas līdzekļi, kas saņemti, pārdodot ieķīlāto parādnieka mantu un pārsniedz nodrošinātā kreditora prasījumus un izsoles izdevumus³⁴, ir parādnieka manta, tas ir, naudas līdzekļi, kas iegūti, atsavinot ieķīlāto parādnieka mantu un no šiem naudas līdzekļiem tiek apmierināti nenodrošināto kreditoru prasījumi, bet administratora atlīdzība no šiem līdzekļiem netiek aprēķināta.*

Iesniegumā norādīts, ka maksātnespējas procesā tika atsavināta par labu nodrošinātajam kreditoram ieķīlātā manta un saņemtie naudas līdzekļi pārsniedz nodrošinātā kreditora prasījuma apmēru.

Nemot vērā minēto, lūgts sniegt skaidrojumu, vai administratora atlīdzība un izdevumi, kas saistīti ar mantas uzturēšanu, jāietur no nodrošinātajam kreditoram izmaksājamās naudas summas, vai nodrošinātajam kreditoram ir izmaksājama nodrošinātā prasījuma summa pilnā apmērā, bet papildu izmaksas³⁵ ieturamas no naudas summas, kura paliek pāri pēc nodrošinātā kreditora prasījuma segšanas?

Maksātnespējas likumā³⁶ ir noteikta administratora atlīdzība par ieķīlātās parādnieka mantas pārdošanu, kura ir atkarīga no summas, kas iegūta, pārdodot parādnieka ieķīlāto mantu, savukārt atlīdzības apmērs tiek noteikts no kreditoriem izmaksājamās summas.

Vienlaikus jāņem vērā, ka ieķīlātās mantas pārdošanas rezultātā iegūtie naudas līdzekļi ir izlietojami tādu maksātnespējas procesa izmaksu segšanai, kas saistīti ar mantas realizēšanu un uzturēšanu.³⁷ Respektīvi, nodrošinātais kreditors maksātnespējas procesā atrodas privilēģētā situācijā, jo tā prasījums ir nodrošināts ar ķīlu. Tādēļ pārdodot ieķīlāto mantu, ar izsoles rīkošanu saistīto izmaksu segšanu likumdevējs ir noteicis par nodrošinātā kreditora pienākumu.³⁸ Savukārt šādu izmaksu segšana ir prioritāra iepretim kreditora prasījumam.

Administratora atlīdzība par ieķīlātās parādnieka mantas pārdošanu ir atkarīga no to naudas līdzekļu apmēra, kas iegūti, pārdodot ieķīlāto mantu, nevis no nodrošinātā kreditora prasījuma apmēra. Nosakot administratora atlīdzības apmēru par ieķīlātās parādnieka mantas pārdošanu, būtu jāņem vērā kritērijs, ka tā tiek aprēķināta no nenodrošinātajam kreditoram pienākošās summas, kas paliek pāri pēc izsoles izdevumu segšanas.

Savukārt naudas līdzekļi, kas saņemti, pārdodot ieķīlāto parādnieka mantu, un pārsniedz nodrošinātā kreditora prasījumus un izsoles izdevumus³⁹, ir parādnieka manta, tas ir, naudas līdzekļi, kas iegūti, atsavinot ieķīlāto parādnieka mantu un no šiem naudas līdzekļiem tiek apmierināti nenodrošināto kreditoru prasījumi, bet administratora atlīdzība no šiem līdzekļiem netiek aprēķināta.

³¹ Maksātnespējas likuma 29. panta otrā daļa.

³² Maksātnespējas likuma 81. panta otrā daļa.

³³ Maksātnespējas kontroles dienesta 2023. gada 11. maija vēstule Nr. 1-49n/2023/24.

³⁴ Maksātnespējas likuma 116. panta ceturtā daļa.

³⁵ Mantas uzturēšanas izmaksas un administratora atlīdzība.

³⁶ Maksātnespējas likuma 169. panta trešā daļa.

³⁷ Maksātnespējas likuma 115. panta ceturtā daļa.

³⁸ Maksātnespējas likuma 115. panta ceturtā daļa.

³⁹ Maksātnespējas likuma 116. panta ceturtā daļa.

Par administratora tiesībām pieprasīt ziņas par izpildu lietām⁴⁰

- *Administratora informācijas pieprasījums zvērinātam tiesu izpildītājam varētu būt tiesiski pamatots, ja tas saistīts ar viņa lietvedībā esošu maksātnespējas procesu un informācija nepieciešama, lai apzinātu parādnieka mantu un/vai saistības.*

Iesniegumā lūgts sniegt atbildes uz šādiem jautājumiem:

1. *Vai pamatojoties uz Maksātnespējas likuma normām, zvērinātam tiesu izpildītājam ir pienākums sniegt ziņas, saņemot administratora pieprasījumu?*
2. *Vai administratora prasība sniegt ziņas par izpildu lietām ir tiesiska un pamatota?*

Parādnieka maksātnespējas procesa laikā administrators ir tā persona, kas nepastarpināti īsteno kreditoru kopuma intereses, kas vērstas uz maksimālu parādnieka saistību izpildi – kreditoru prasījumu apmierināšanu.

Maksātnespējas likuma 64. un 137. pantā ir uzskaitītas darbības, kuru veikšana administratoram ir obligāta un, no kuru pienācīgas izpildes ir atkarīgs, vai tiks nodrošināta juridiskās vai fiziskās personas maksātnespējas procesa likumīga un efektīva norise. Attiecīgi no Maksātnespējas likumā noteiktajiem administratora pienākumiem izriet, ka administratoram, lai sasniegtu maksātnespējas procesa mērķi, ir jāveic dažādas aktīvas darbības, piemēram, jāapzina parādnieka manta un saistības, jāizvērtē parādnieka veiktie darījumi, jāveic pilna dokumentu inventarizācija, tostarp, lai pārliecinātos, kādas darbības vēl nepieciešams veikt, lai maksimāli apmierinātu pieteiktos kreditoru prasījumus, tādējādi veicinot parādnieka saistību izpildi.⁴¹ Tāpat administrators pārstāv parādnieku ar maksātnespējas procesu saistītajos jautājumos un administratoram ir jāveic aktīvas darbības, lai nodrošinātu arī parādnieka tiesiski pamatoto interešu aizsardzību.

Maksātnespējas likuma 65. panta 12. punkts noteic, ka pēc juridiskās⁴² personas maksātnespējas procesa pasludināšanas administrators iesniedz tiesu izpildītājam pieteikumu par izpildu lietvedības izbeigšanu lietās par piespriesto, bet no parādnieka nepiedzīto summu piedziņu un lietās par saistību izpildīšanu tiesas ceļā.

Tiesu izpildītāju likuma 52. panta otrās daļas 2. punkts noteic, ka ziņas par sastādītajiem aktiem un veiktajām amata darbībām sniedzamas likumā noteiktajā kārtībā citām valsts iestādēm vai amatpersonām, kā arī privātpersonām – ar visu lietas dalībnieku piekrišanu vai ar rajona (pilsētas) tiesas priekšsēdētāja rakstveida atļauju. Savukārt atbilstoši Maksātnespējas likuma 27. panta pirmās daļas 2. punktam administratoram ir tiesības pieprasīt un saņemt no valsts un pašvaldību institūcijām bez maksas to rīcībā esošo juridiskās personas maksātnespējas procesā vai fiziskās personas maksātnespējas procesā nepieciešamo informāciju par parādnieku un parādnieka pārstāvjiem.

Parādnieka mantas un saistību apzināšana ir viens no administratora pamatpienākumiem, no kura izpildes ir atkarīga turpmākā procesa virzība (piemēram, šķēršļu konstatēšana saistību dzēšanas procedūras piemērošanai, veikto darījumu apstrīdēšana vai iespējamo debitoru konstatēšana, kā arī faktiskajai situācijai atbilstoša mantas pārdošanas plāna vai ziņojuma par mantas neesamību sagatavošana). Ievērojot iepriekš minēto, secināms, ka administratoram ir pamats vērsties ar informācijas pieprasījumu pie zvērināta tiesu izpildītāja, lai nodrošinātu savu pienākumu izpildi. Vienlaikus norādāms, ka Maksātnespējas kontroles dienests nav zvērinātu tiesu izpildītāju uzraugošā iestāde, līdz ar to par zvērinātu tiesu izpildītāja pienākumu un

⁴⁰ Maksātnespējas kontroles dienesta 2023. gada 11. maija vēstule Nr. 1-49n/2023/23.

⁴¹ Rīgas rajona Latgales priekšpilsētas tiesas 2019. gada 20. novembra lēmums lietā Nr. 29489219.

⁴² Maksātnespējas likuma 10. pants noteic, ka fiziskajām personām piemēro uz juridiskajām personām attiecināmos noteikumus, ja šajā likumā nav noteikts citādi. Līdzīgs nosacījums ietverts arī Maksātnespējas likuma 128. panta pirmajā daļā, paredzot, ka fiziskās personas maksātnespējas procesam tiek piemēroti juridiskās personas maksātnespējas procesa noteikumi, ievērojot šīs nodaļas noteikumus.

izsniedzamās informācijas apjoma izvērtēšana nav Maksātnespējas kontroles dienesta kompetencē.

Attiecībā uz otro jautājumu norādām, ka atbilstoši iepriekš minētajam Maksātnespējas kontroles dienests pieļauj, ka administratora informācijas pieprasījums zvērinātam tiesu izpildītājam varētu būt tiesiski pamatots, ja tas saistīts ar viņa lietvedībā esošu maksātnespējas procesu un informācija nepieciešama, lai apzinātu parādnieka mantu un/vai saistības.

Par dokumentu pārņemšanu no parādnieka pārstāvja⁴³

- *Valdes locekļa atbildības kritērijs dokumentu daļējas nodošanas gadījumā ir tas, vai gadījumā, ja attiecīgie dokumenti būtu nodoti, tiktu uzlabots kreditoru stāvoklis (piemēram, administratoram būtu dota iespēja atgūt mantu), vai tiktu pierādīta zaudējumu pamatojība.*

No iesnieguma izriet, ka SIA "/Nosaukums/" maksātnespējas procesā parādnieka pārstāvis ir nodevis neparakstītu dokumentu nodošanas aktu, kas neatbilst Maksātnespējas likumā⁴⁴ noteiktajam nododamās parādnieka mantas un dokumentu sarakstam. Respektīvi, nav iespējams identificēt, kādus dokumentus parādnieka pārstāvis plāno nodot.

Maksātnespējas likumā nav noteikts pienākums administratoram parādnieka pārstāvja vietā sagatavot nododamās parādnieka mantas un dokumentu sarakstu. Savukārt, ja konkrētajā gadījumā faktiski sagatavoto dokumentu nodošanas aktu parakstīs administrators, tad parādnieka maksātnespējas procesā nebūs iespējams pierādīt, kādus dokumentus parādnieka pārstāvis ir nodevis.

Nemot vērā minēto, lūgts sniegt viedokli par šādiem jautājumiem:

1) *vai parādnieka pārstāvim ir pienākums sagatavot tādu dokumentu sarakstu, no kura ir iespējams identificēt, kādi dokumenti tiks nodoti, vai arī formulējums "Grāmatvedības dokumenti" un "Citi dokumenti", kā arī "Mapju skaits" ir uzskatāms par pietiekamu?*

2) *kā rīkoties administratoram, ja parādnieka pārstāvis atsakās sagatavot tādu dokumentu (vai mantas) sarakstu, no kura ir iespējams identificēt, kādi dokumenti (manta) tiek nodoti?*

3) *gadījumā, ja administratoram ir pienākums pieņemt dokumentus (vai mantu), kurus nav iespējams identificēt, kā strīda gadījumā (piemēram, tiesvedībā par zaudējumu piedziņu no parādnieka pārstāvja) administrators varēs pierādīt, ka atsevišķi dokumenti netika nodoti?*

4) *vai administratoram ir tiesības uzdot parādnieka pārstāvim nodot parādnieka mantu un dokumentus administratora prakses vietā vai citā administratora norādītajā vietā (piemēram, telpās, kuras administrators iznomā parādnieka mantas un dokumentu glabāšanai), īpaši gadījumā, ja nepastāv tiesiska pamata glabāt parādnieka mantu un dokumentāciju citā vietā (piemēram, parādniekam piederošajā vai lietošanā esošajā nekustamajā īpašumā)?*

[1] Lai arī Maksātnespējas likums⁴⁵ konkrēti nenosaka, kā būtu jānoformē parādnieka pārstāvja nododamie dokumenti administratoram, tomēr atzīstams, ka dokumentiem jābūt noformētiem tādējādi, lai nododamo dokumentu sarakstā un dokumentu pieņemšanas – nodošanas aktā tiktu atspoguļota korekta informācija par nododamo dokumentu veidu un apmēru. Tādēļ, lai gūtu pārliecību par nododamo dokumentu saturu, administratoram ir tiesības prasīt, lai parādnieka pārstāvis noformē nododamos dokumentus atbilstoši lietvedības organizācijas un dokumentu izstrādāšanas un noformēšanas noteikumiem, tai skaitā lūgt parādnieka pārstāvim sašūt un sanumurēt dokumentus atsevišķās mapēs vai dokumentu pieņemšanas – nodošanas aktā norādīt katru nododamo dokumentu.

⁴³ Maksātnespējas kontroles dienesta 2023. gada 13. aprīļa vēstule Nr. 1-57n/2023/278.

⁴⁴ Maksātnespējas likuma 70. panta otrā daļa.

⁴⁵ Maksātnespējas likuma 70. panta otrā daļa.

[2] Maksātnespējas likumā noteiktais parādnieka pārstāvja pienākums nodot parādnieka mantu un dokumentus ir imperatīvs, t.i., tāds, kura izpilde ir obligāta.⁴⁶ Tai pat laikā, ja parādnieka pārstāvis nodod administratoram parādnieka dokumentus, tad maksātnespējas jomu regulējošie normatīvie akti neparedz administratora tiesības atteikties tos pieņemt⁴⁷, lai arī parādnieka pārstāvis atsakās tos sakārtot atbilstoši lietvedības noteikumiem.

Maksātnespējas likums⁴⁸ noteic, ka pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas administrators nekavējoties uzsāk parādnieka dokumentu un mantas pilnu inventarizāciju, kā arī sastāda parādnieka bilanci. Attiecīgi visu parādnieka dokumentu izvērtējumu veic administrators, veicot visu parādnieka dokumentu pilnīgu inventarizāciju.

Maksātnespējas likums⁴⁹ prezumē zaudējumu esību, ja netiek nodoti parādnieka grāmatvedības dokumenti vai tie ir tādā stāvoklī, kas neļauj gūt skaidru priekšstatu par parādnieka darījumiem un mantas stāvokli pēdējos trijos gados pirms maksātnespējas pasludināšanas. No minētā secināms, ka jākonstatē grāmatvedības dokumentu nenodošana vai tas, ka nodotie dokumenti neļauj gūt skaidru priekšstatu par parādnieka darījumiem.

Atbilstoši judikatūrā norādītajam, grāmatvedības dokumentu nodošana administratoram bez pieņemšanas – nodošanas akta ir prettiesiska rīcība, tomēr šāda rīcība pati par sevi nerada zaudējumus kreditoriem, ja nav konstatējams cēloniskais sakars starp pieņemšanas – nodošanas akta nesagatavošanu un zaudējumiem.⁵⁰ Līdz ar to, izvērtējot nepieciešamību vērsties tiesā ar prasību par zaudējumu piedziņu,⁵¹ administratoram prasības pieteikumā jāspēj norādīt, konkrēti kādi dokumenti administratoram netika nodoti.

Savukārt to, kādi dokumenti administratoram netika nodoti var konstatēt, veicot saņemto dokumentu uzskaiti atbilstoši Maksātnespējas likumā⁵² noteiktajam, kas ir nepieciešams, lai konstatētu, kādi dokumenti ir/nav nodoti. Attiecīgi šādā prasības pieteikumā ir nepieciešams konkretizēt, kādi parādnieka dokumenti ir administratora rīcībā un par kādiem darījumiem tomēr nav iespējams gūt skaidru priekšstatu tieši tā iemesla dēļ, ka tos nav iesniedzis parādnieka pārstāvis.

Jebkurā gadījumā šis jautājums attiecas uz judikatūrā nostiprināto pierādīšanas pienākumu, kurš paredz, ka valdes locekļa atbildības kritērijs dokumentu daļējas nodošanas gadījumā⁵³ ir tas, vai gadījumā, ja attiecīgie dokumenti būtu nodoti, tiktu uzlabots kreditoru stāvoklis (piemēram, administratoram būtu dota iespēja atgūt mantu), vai tiktu pierādīta zaudējumu pamatotība. Līdz ar to administratoram, ceļot šādu prasību, ir jānorāda, kādas ziņas viņš vēlas iegūt un kā šīs ziņas ietekmēs kreditoru stāvokli.⁵⁴

[3] Maksātnespējas likums neparedz parādnieka pārstāvim tiesības izvēlēties mantas un dokumentu nodošanas laiku, turpretim šādas tiesības Maksātnespējas likumā⁵⁵ ir noteiktas administratoram. Ievērojot minēto, Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā, administratoram nav pienākums pieņemt parādnieka dokumentus laikā un vietā, kas administratoram ir nepieņemami.

⁴⁶ J. Neimanis. Ievads tiesībās. Rīga: Autora izdevums, 2004. gads, 52. lpp.

⁴⁷ Tas, ka administrators pieņem dokumentus izlases kārtībā un atsakās parakstīt pieņemšanas nodošanas aktu, atņem valdes locekļa iespēju aizstāvēties pret administratoru iespējami negodprātīgu rīcību. Tādēļ šāda administratoru prakse nav savienojama ar prasības celšanu pret valdes locekli, attiecībā uz kuru šāda rīcība veikta. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2018. gada 20. februāra rīcības sēdes lēmums lietā Nr. C33439016, SKC-554/2018.

⁴⁸ Maksātnespējas likuma 65. panta 2. punkts.

⁴⁹ Maksātnespējas likuma 72.¹ panta pirmā daļa.

⁵⁰ Latvijas Republikas Senāta Civillietu departamenta 2019. gada 12. jūnija spriedums lietā Nr. C10092716, SKC-154/2019.

⁵¹ Uz Maksātnespējas likuma 72.¹ panta pamata.

⁵² Maksātnespējas likuma 65. panta 2. un 4. punkts.

⁵³ Maksātnespējas likuma 72.¹ pants.

⁵⁴ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2018. gada 20. februāra rīcības sēdes lēmums lietā Nr. C33439016, SKC-554/2018.

⁵⁵ Maksātnespējas likuma 70. panta pirmā daļa.

Vienlaikus norādāms, ka gadījumos, kad šķērslis maksātnespējas procesā iesaistīto subjektu tiesību un pienākumu izpildē ir bijis faktiskā parādnieka atrašanās vieta, tad kā noteicošais kritērijs tiek ņemts vērā parādnieka galvenā darbības vieta, savukārt, ja tāda nav konstatējama, tad parādnieka juridiskā adrese laikā, kad tas bija maksātnespējīgs.

Savukārt, ja parādniekam ir ievērojams dokumentācijas apjoms, tad katrā konkrētā gadījumā administratoram būtu jāizvērtē, vai dokumentu nogādāšana administratora prakses vietā vai telpās, kuras administrators iznomā parādnieka mantas un dokumentu glabāšanai, vispār ir lietderīga un iespējama, ņemot vērā gan to, ka administratoram inventarizācijas akta sastādīšana⁵⁶ ir jāveic parādnieka galvenajā darbības vietā (vai juridiskajā adresē), gan arī to, ka nebūtu samērīgi pieprasīt no parādnieka pārstāvja segt nesamērīgi lielus naudas līdzekļus par pienākuma izpildi.

Līdz ar to minētā jautājuma risinājumu var veicināt konstruktīva sadarbība, ja konkrētajā gadījumā tas ir iespējams, jo Maksātnespējas likums neaizliedz parādnieka pārstāvim vienoties ar administratoru par lietderīgāko risinājumu.

Par zaudējumu piedziņu juridiskās personas maksātnespējas procesā⁵⁷

- *Katras konkrētās situācijas izvērtēšana un attiecīgo tiesisko līdzekļu izvēle ir administratora ekskluzīvā kompetencē, lai atbilstoši Maksātnespējas likuma regulējumam nodrošinātu efektīvu un likumīgu maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu, jo viņam ir pieejama vispilnīgākā informācija par procesa norisi.*

Iesniegumā norādīts, ka no VID tika saņemta informācija, ka 2020. gadā parādnieks visus savus pamatlīdzekļus atsavināja citai juridiskai personai (turpmāk šajā skaidrojumā – atbildētājs), bet parādnieks nav nodevis dokumentus administratoram, kas apliecinātu šo faktu. Administrators cēla tiesā prasību par parāda piedziņu. Atbildētājs prasību neatzīst, jo saistības ir izbeigtas uz vairāku lūgumu pamata, tai skaitā savstarpēja ieskaita līguma. Vienlaikus administratora rīcībā esošie dokumenti neļauj gūt skaidru priekšstatu par darījumiem.

Lūgts sniegt viedokli par administratora celtās prasības uzturēšanas pamatiem un iespēju piedzīt parādu no atbildētāja un/vai zaudējumus no personām, kas piedalījās minētajos darījumos.

Administrators nodrošina efektīvu un likumīgu maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu.⁵⁸ Savukārt juridiskās personas maksātnespējas process ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura ietvaros no parādnieka mantas tiek segti kreditoru prasījumi, lai veicinātu parādnieka saistību izpildi.⁵⁹ No minētā izriet, ka administratora darbībām parādnieka maksātnespējas procesā ir jābūt efektīvām, likumīgām, kā arī vērstām uz kreditoru prasījumu apmierināšanu, un administratoram patstāvīgi ir jāpieņem tādi lēmumi, kas virzītu parādnieka maksātnespējas procesu uz mērķi.

Saskaņā ar Maksātnespējas likumā noteikto, administratoram ir pieejami šādi mantas atgūšanas mehānismi:

- 1) parādu atgūšana/piedziņa⁶⁰;
- 2) prasības celšana pret valdes locekli par zaudējumu piedziņu⁶¹;
- 3) darījumu apstrīdēšana⁶².

⁵⁶ Maksātnespējas likuma 65. panta 2. punkts.

⁵⁷ Maksātnespējas kontroles dienesta 2023. gada 3. aprīļa vēstule Nr. 1-57n/2023/258.

⁵⁸ Maksātnespējas likuma 26. panta otrā daļa.

⁵⁹ Maksātnespējas likuma 4. panta pirmā daļa.

⁶⁰ Maksātnespējas likuma 65. panta 6. punkts.

⁶¹ Maksātnespējas likuma 72.¹ panta pirmā daļa.

⁶² Maksātnespējas likuma 96. panta pirmā daļa.

Līdz ar to administratora kompetencē ir izvēlēties attiecīgu instrumentu maksātnespējas procesa ietvaros, pastāvot noteiktiem tiesiskiem un faktiskiem apstākļiem. Tostarp administratoram ir iespēja arī celt prasību pret valdes locekli par dokumentu nenodošanu.⁶³ Attiecīgi administratoram katrā konkrētajā gadījumā jāizsver, kurš no minētajiem tiesiskajiem instrumentiem ir atbilstošākais, lai pēc iespējas pilnīgāk apmierinātu kreditoru prasījumus.

Katras konkrētās situācijas izvērtēšana un attiecīgo tiesisko līdzekļu izvēle ir administratora ekskluzīvā kompetencē, lai atbilstoši Maksātnespējas likuma regulējumam nodrošinātu efektīvu un likumīgu maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu, jo viņam ir pieejama vispilnīgākā informācija par procesa norisi. Līdz ar to administratoram kā savas jomas speciālistam pašam ir jāizlemj par Maksātnespējas likumam atbilstošu rīcību konkrētās situācijās, jo atbildība par pieņemto lēmumu izriet no administratora pienākumiem. Maksātnespējas kontroles dienesta kompetencē neietilpt pieņemt lēmumus administratora vietā maksātnespējas procesa ietvarā.

Par naudas līdzekļu novirzīšanu kreditoriem juridiskās personas maksātnespējas procesā⁶⁴

- *Ķīlas ņemšana pirms parādnieka maksātnespējas procesa ķīlas ņēmējam garantē iespēju no ķīlas priekšmeta realizācijas apmierināt savus prasījumus prioritāri pār citiem kreditoriem un būtu tikai loģiski, ka šādas tiesības tiktu ievērotas arī ķīlas devējas maksātnespējas procesā, jo pretējā gadījumā ķīlas institūts kā tāds zaudētu jēgu.*

Iesniegumā norādīts, ka juridiskās personas maksātnespējas procesā parādniekam ir nenodrošinātie kreditori un nodrošinātais kreditors, kura prasījuma tiesība ir nodrošināta ar komercķīlu, proti, visas parādnieka prasījuma tiesības un arī nākamās prasījuma tiesības līdz noteiktai summai iekļātas nodrošinātā kreditora labā.

Ar tiesas spriedumu apmierināta administratora iesniegtā prasība pret parādnieka pārstāvjiem par zaudējumu piedziņu.

Nemot vērā iesniegumā norādītos apstākļus, lūgts sniegt viedokli par piedzīto zaudējumu novirzīšanu nodrošinātajam kreditoram juridiskās personas maksātnespējas procesā.

Juridiskās personas maksātnespējas process ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura ietvaros no parādnieka mantas tiek segti kreditoru prasījumi, lai veicinātu parādnieka saistību izpildi⁶⁵ un sekmētu kreditoru aizsardzību.

Maksātnespējas procesa ietvaros tiek piemēroti Maksātnespējas likuma 6. pantā noteiktie principi, tostarp tiesību saglabāšanas princips, kreditoru vienlīdzības princips un saistību izpildes princips. Proti, kreditoriem tiek dotas vienādas iespējas piedalīties procesā un saņemt savu prasījumu apmierinājumu saskaņā ar saistībām, kuras tie nodibinājuši ar parādnieku pirms procesa uzsākšanas.

Nodrošinātais kreditors ir kreditors, kura prasījuma tiesības pret parādnieku vai trešo personu ir nodrošinātas ar komercķīlu, zemesgrāmatā vai kuģu reģistrā reģistrētu hipotēku uz parādnieka mantu.⁶⁶

Norādāms, ka ķīlas ņemšana pirms parādnieka maksātnespējas procesa ķīlas ņēmējam garantē iespēju no ķīlas priekšmeta realizācijas apmierināt savus prasījumus prioritāri pār citiem kreditoriem un būtu tikai loģiski, ka šādas tiesības tiktu ievērotas arī ķīlas devējas maksātnespējas procesā, jo pretējā gadījumā ķīlas institūts kā tāds zaudētu jēgu.⁶⁷

⁶³ Maksātnespējas likuma 72.¹ panta trešā daļa.

⁶⁴ Maksātnespējas kontroles dienesta 2023. gada 18. janvāra vēstule Nr. 1-57n/2023/49.

⁶⁵ Maksātnespējas likuma 4. panta pirmā daļa.

⁶⁶ Maksātnespējas likuma 7. panta pirmā daļa.

⁶⁷ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2016. gada 30. augusta spriedums Lietā Nr. C27204111, SKC-111/2016.

Vienlaikus Maksātnespējas likums paredz administratoram pienākumu izvērtēt parādnieka darījumus un celt tiesā prasību par attiecīgā darījuma atzīšanu par spēkā neesošu neatkarīgi no šā darījuma veida, ja tas noslēgts triju gadu laikā pirms juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas un tādējādi parādniekam ir nodarīti zaudējumi, turklāt persona, ar kuru vai kurai par labu noslēgts darījums, zināja vai tai bija jāzina par šādu zaudējumu nodarīšanu.⁶⁸

Maksātnespējas likuma darījumu apstrīdēšanas institūta būtība ir nodrošināt kreditoru prasījumu apmierināšanu un novērst tādu parādnieka rīcību, kas kaitē kreditoru kopuma interesēm.⁶⁹

Administrators kā maksātnespējas procesa vadītāja ekskluzīvā kompetencē ir izvēlēties tiesiskos līdzekļus, lai atbilstoši Maksātnespējas likuma 26. panta otrajai daļai nodrošinātu efektīvu un likumīgu maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu, tostarp ievērojot tiesību saglabāšanas un saistību izpildes principus, ja vien administratoram nav pamata apstrīdēt pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas noslēgtos darījumus.

Par administratora atlīdzību juridiskās personas maksātnespējas procesā⁷⁰

- *Jaunieceltais administrators ir tiesīgs aprēķināt sev atlīdzību 10 procentus no summas, kas paredzēta izmaksai kreditoriem, ja tiek atgūti naudas līdzekļi no atceltā administratora, kurš atcelts no konkrētā procesa par tiesību normu pārkāpumiem.*

Iesniegumā lūgts sniegt viedokli par administratora tiesībām aprēķināt administratora atlīdzību no atgūtajiem naudas līdzekļiem SIA "Nosaukums" maksātnespējas procesā, ņemot vērā šā maksātnespējas procesa specifiku un iesniegumā norādītos aspektus.

Maksātnespējas likumā ir uzskaitīts kādā apmērā un par kādu darbību veikšanu administratoram tiek noteikta vai tieši pretēji netiek noteikta atlīdzība juridiskās personas maksātnespējas procesā.⁷¹ Tātad, ja administrators juridiskās personas maksātnespējas procesā ir veicis darbības, par kurām atbilstoši Maksātnespējas likumam viņam pienākas atlīdzība, tad administratoram ir tiesības atlīdzību saņemt neatkarīgi no tā vai administrators jau sākotnēji iecelts juridiskās personas maksātnespējas procesā, vai arī iecelts pēc iepriekšējā administratora atcelšanas.

Saistībā ar minēto īpaši jāuzsver, ka Maksātnespējas likumā nav noteikta atlīdzība par atsevišķu administratora pienākumu izpildi, piemēram, dokumentu sastādīšanu (neatkarīgi no šo dokumentu skaita vai apjoma), prasību celšanu tiesā, piedalīšanos tiesas sēdēs, kā arī darbību veikšanu maksātnespējas procesa izbeigšanai u.tml.

Līdz ar to, ja no maksātnespējas procesa atceltais administrators ir veicis visas darbības, par kurām Maksātnespējas likumā ir paredzēta atlīdzība, tad jaunieceltajam administratoram vien veicot darbības šā maksātnespējas procesa izbeigšanai, atlīdzība netiek noteikta. Vienlaikus būtisks šādā gadījumā ir iepriekšējā administratora atcelšanas pamats, jo likumdevējs ir skaidri izteicis gribu administratoram nenoteikt Maksātnespējas likumā paredzēto atlīdzību, ja administratora rīcība ir bijusi tik lielā mērā prettiesiska, tas ticis atcelts no pienākumu pildīšanas konkrētā juridiskās personas maksātnespējas procesā.⁷²

Tomēr, ja atlīdzība ir aprēķināta un jau izmaksāta iepriekšējam administratoram pirms konstatēti Maksātnespējas likumā uzskaitītie pārkāpumi⁷³, atceltajam administratoram ir

⁶⁸ Maksātnespējas likuma 96. panta pirmās daļas 2. punkts.

⁶⁹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2019. gada 16. decembra spriedums Lietā Nr. C29358817, SKC-294/2019.

⁷⁰ Maksātnespējas kontroles dienesta 2023. gada 2. decembra vēstule Nr. 1-57n/2022/772.

⁷¹ Maksātnespējas likuma 169. pants.

⁷² Maksātnespējas likuma 169. panta sestā daļa un 22. panta otrās daļas 1., 2., 3., 4., un 7. punkts.

⁷³ Turpat.

pienākums saņemto atlīdzību atmaksāt parādniekam. Atceltajam administratoram nav tiesību paturēt sev izmaksāto atlīdzību un šiem naudas līdzekļiem būtu jāiekļaujas atpakaļ parādnieka mantā, lai tos varētu izlietot Maksātnespējas likumā noteiktajā kārtībā.

Tā kā par parādnieka mantas atgūšanu un novirzīšanu kreditoru prasījumu un maksātnespējas procesa izmaksu segšanai atbild administrators, tad jaunieceltajam administratoram ir jāveic darbības, lai minētos naudas līdzekļus atgūtu. Savukārt gadījumā, ja atceltais administrators labprātīgi atsakās atdot saņemtos naudas līdzekļus, tad jaunieceltajam administratoram ir jāvērsas tiesā par šo naudas līdzekļu piedziņu, jo atceltā administratora rīcība, neatmaksājot saņemto administratora atlīdzību pēc viņa atcelšanas no administratora pienākumu pildīšanas par pārkāpumiem, ir pretlikumīga un ir cēloniskā sakarā ar zaudējumu nodarīšanu.⁷⁴

Attiecīgi naudas līdzekļi, kurus jaunieceltais administrators atgūst, veicot aktīvas darbības, lai šos naudas līdzekļus atgūtu no atceltā administratora, atbilst Maksātnespējas likumā definētajam atgūtās mantas jēdzienam.⁷⁵

Savukārt administratora atlīdzība šādā gadījumā ir aprēķināma atbilstoši Maksātnespējas likumā noteiktajam, proti, ja pēc parādnieka mantas pārdošanas plāna sastādīšanas maksātnespējas process tiek turpināts, jo šo procesu ir iespējams finansēt no parādnieka līdzekļiem, administratora atlīdzība no parādnieka neieķīlātās mantas pārdošanas, kā arī no atgūtās parādnieka mantas ir 10 procenti no summas, kas paredzēta izmaksai kreditoriem.⁷⁶ Tas savukārt nozīmē to, ka jaunieceltais administrators ir tiesīgs aprēķināt sev atlīdzību 10 procentus no summas, kas paredzēta izmaksai kreditoriem⁷⁷, ja tiek atgūti naudas līdzekļi no atceltā administratora, kurš atcelts no konkrētā procesa par tiesību normu pārkāpumiem.

Par administratora pienākumu sniegt informāciju⁷⁸

- *Administratoram, saņemot informācijas pieprasījumu, jāizvērtē tā pamatotība un mērķis, vienlaikus arī jāņem vērā Maksātnespējas likuma regulējums attiecībā uz ar maksātnespējas procesa norisi saistītās informācijas izsniegšanu, kā arī jāievēro parādnieka vai kreditoru likumīgās intereses.*

Iesniegumā norādīts, ka administrators saņēmis vēstuli par informācijas un dokumentu izsniegšanu saistībā ar maksātnespējas procesa ietvaros noslēgto cesiju no personas, kura maksātnespējas procesā nav atzīta par parādnieka pārstāvi, kreditoru vai kādu citu personu, kurai saskaņā ar Maksātnespējas likumu ir tiesības saņemt dokumentus un informāciju par maksātnespējas procesa norisi.

Persona, kura lūgusi izsniegt dokumentus, bija atbildētājs tiesvedībā, kur parādnieka vārdā tika celta prasība par parāda piedziņu. Administrators, ievērojot Maksātnespējas likumā noteikto kārtību, šīs prasījuma tiesības cedēja. Par minēto tika sagatavots un nosūtīts paziņojums, ar kuru atbildētājs tika informēts par noslēgto cesiju.

Lūgts sniegt viedokli, vai administratoram ir jāsniedz dokumenti, kas saistīti ar parādnieka maksātnespējas procesu, personai, kas nav saistīta ar konkrētā maksātnespējas procesa norisi.

Administratora pienākums ir sniegt informāciju par juridiskās personas maksātnespējas procesa un fiziskās personas maksātnespējas procesa norisi tiesai, kreditoriem, Maksātnespējas kontroles dienestam un citām normatīvajos aktos noteiktajām personām un institūcijām. Līdz

⁷⁴ Civillikuma 2389. pants.

⁷⁵ Maksātnespējas likuma 93. pants.

⁷⁶ Maksātnespējas likuma 169. panta otrās daļas 2. punkts.

⁷⁷ Turpat.

⁷⁸ Maksātnespējas kontroles dienesta 2023. gada 1. decembra vēstule Nr. 1-49n/2022/73.

ar to likumdevējs ir ierobežojis to personu loku, kurām ir tiesības saņemt informāciju par parādnieka maksātnespējas procesu.⁷⁹

Maksātnespējas likumā ir definēts atklātības princips, kurš nosaka, lai nodrošinātu uzticamību, informācijai par procesu ir jābūt pieejamai visām procesā iesaistītajām personām, tādējādi veicinot šo personu interešu ievērošanu un procesa mērķu sasniegšanu. Izņēmums ir informācija, kuras neierobežota izpaušana varētu kaitēt parādnieka vai kreditoru likumīgajām interesēm.⁸⁰ No minētā izriet, ka atklātības princips nav absolūts un tas nenosaka obligātu pienākumu administratoram maksātnespējas procesa ietvaros padarīt pieejamu jebkura veida informāciju.

Administrators ekskluzīvajā kompetencē ir izvērtēt, vai pieprasītās informācijas uzrādīšana un izsniegšana varētu kaitēt parādnieka vai kreditoru likumīgajām interesēm, vai kādai citai personai. Administratoram, izvērtējot informācijas sniegšanas iespējamību, ir jāizvērtē divi apstākļi: personas tiesības saņemt informāciju un parādnieka vai kreditoru likumīgo interešu ievērošana. Norādāms, ka pieprasot informāciju par parādnieka maksātnespējas procesu, personai ir jāpamato savs pieprasījums un jānorāda mērķis, kādam pieprasītā informācija tiks izmantota. Savukārt administratoram, lemjot par informācijas sniegšanu, ir jāizvērtē, vai personai ir tiesisks pamats iegūt šo informāciju.

Secināms, ka administratoram, saņemot informācijas pieprasījumu, jāizvērtē tā pamatotība un mērķis, vienlaikus arī jāņem vērā Maksātnespējas likuma regulējums attiecībā uz ar maksātnespējas procesa norisi saistītās informācijas izsniegšanu, kā arī jāievēro parādnieka vai kreditoru likumīgās intereses.

⁷⁹ Maksātnespējas likuma 26. panta trešās daļas 2. punkts

⁸⁰ Maksātnespējas likuma 6. panta 7. punkts

2. JURIDISKĀS PERSONAS MAKSĀTNESPĒJAS PROCESS

Par juridiskās personas maksātnespējas procesa uzsākšanu⁸¹

- *Maksātnespējas likums neparedz izņēmumus no juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīta iemaksas veikšanas pienākuma, tostarp situācijā, ja uzņēmuma konti ir bloķēti vai uzņēmumam nav līdzekļu depozīta iemaksai.*

Iesniegumā lūgts sniegt skaidrojumu par juridiskās personas maksātnespējas procesa uzsākšanu, ja uzņēmumam nav līdzekļu valsts nodevas un depozīta samaksai.

Parādniekam piemēro juridiskās personas maksātnespējas procesu, ja ir kāda no [Maksātnespējas likuma 57. panta pirmās daļas](#) juridiskās personas maksātnespējas procesa pazīmēm.

Juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma [iesniegšanas priekšnoteikums](#) ir juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīta iemaksa divu minimālo mēnešalgu (šobrīd 1240 euro) apmērā Maksātnespējas kontroles dienesta speciāli izveidotajā kontā. Maksātnespējas likums neparedz izņēmumus no juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīta iemaksas veikšanas pienākuma, tostarp situācijā, ja uzņēmuma konti ir bloķēti vai uzņēmumam nav līdzekļu depozīta iemaksai.

Juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīta mērķis ([Maksātnespējas likuma 612. panta otrā daļa](#)) ir segt juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksas, ja parādniekam nav mantas vai tās apmērs ir mazāks par depozīta apmēru un kreditori nav izlēmuši izmantot citu finansēšanas avotu.

Tāpat par parādnieka iesniegto juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu maksājama arī valsts nodeva 70 euro apmērā ([Civilprocesa likuma 34. panta pirmās daļas 3. punkts](#)).

Parādniekam ir pienākums nekavējoties iesniegt juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu, ja pastāv kāda no [Maksātnespējas likuma 57. panta](#) pirmās daļas 5., 6. vai 9. punktā minētajām juridiskās personas maksātnespējas procesa pazīmēm ([Maksātnespējas likuma 60. panta trešā daļa](#)).

Juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu tiesai iesniedz Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā un [Civilprocesa likuma 363.](#)³ pantā noteikts maksātnespējas procesa pieteikuma saturs.

Maksātnespējas kontroles dienests vērs uzmanību, ka par pienākuma iesniegt juridiskās maksātnespējas procesa pieteikumu nepildīšanu, ja šis parādnieka pienākums iestājas saistībā ar neizpildītām nodokļu, nodevu un citu valsts noteikto obligāto maksājumu saistībām, iestājas atbildība saskaņā ar [Maksātnespējas likuma 178. pantu](#).

Norādāms, ka saskaņā ar Komerclikuma noteikumiem, galvenais jebkura valdes locekļa pienākums ir nodrošināt kapitālsabiedrības darbības tiesiskumu. Līdz ar to par valdes locekļa pienākumu veikšanas izvērtēšanas kritēriju izmantojams [Komerclikuma 169. panta](#) pirmajā daļā noteiktais, ka valdes loceklim savi pienākumi ir jāveic kā krietnam un rūpīgam saimniekam.

Ja parādnieks ir kapitālsabiedrība un zaudējumus ir nodarījuši valdes locekļi, piemērojami Komerclikuma 169. panta noteikumi par valdes locekļu atbildību. Piemērojot [zaudējumu atlīdzināšanas regulējumu maksātnespējas procesu ietvaros](#) mērķis ir atgūt līdzekļus, no kuriem apmierināt kreditoru prasījumus.

⁸¹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2023. gada 16. jūnija vēstule Nr. 1-49n/2023/31.

Par juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanu⁸²

- *Tiesa var pilnīgi vai daļēji atbrīvot darbinieku no maksātnespējas procesa depozīta samaksas, ja viņš maksātnespējas procesa pieteikumu iesniedz pēc tam, kad, piemērojot piespiedu izpildes līdzekļus, nav bijis iespējams izpildīt tiesas nolēmumu par parāda piedziņu no parādnieka un darbinieks, ievērojot viņa mantisko stāvokli, nevar iemaksāt maksātnespējas procesa depozītu.*

Iesniegumā lūgts sniegt viedokli, kā rīkoties situācijā, ja darba devējs nepilda tiesas spriedumu un neizmaksā darbiniekam pienākošos darba algu?

Juridiskās personas (darba devēja) maksātnespējas procesa pieteikumu var iesniegt darbinieks, kuram ir vai ir bijušas darba tiesiskās attiecības ar parādnieku,⁸³ ja darba devējs divu mēnešu laikā no izmaksai noteiktās dienas nav pilnībā izmaksājis darba algu, kaitējuma atlīdzību sakarā ar nelaimes gadījumu darbā vai arodslimību vai nav veicis sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas.⁸⁴

Jāņem vērā, ka par maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanu tiesā jāmaksā tiesas izdevumi⁸⁵ (valsts nodeva) 355 euro apmērā un juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīta iemaksa⁸⁶ divu minimālo mēnešalgu apmērā (šobrīd 1240 euro).

Vienlaikus no tiesas izdevumu samaksas atbrīvots juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniedzējs, ja tiesas nolēmuma par darba samaksas piedziņu izpilde atzīta par neiespējamu.⁸⁷

Tāpat tiesa var pilnīgi vai daļēji atbrīvot darbinieku no maksātnespējas procesa depozīta samaksas, ja viņš maksātnespējas procesa pieteikumu iesniedz pēc tam, kad, piemērojot piespiedu izpildes līdzekļus, nav bijis iespējams izpildīt tiesas nolēmumu par parāda piedziņu no parādnieka un darbinieks, ievērojot viņa mantisko stāvokli, nevar iemaksāt maksātnespējas procesa depozītu.⁸⁸

Maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanas un izskatīšanas kārtību regulē Civilprocesa likums⁸⁹. Iesniedzot maksātnespējas procesa pieteikumu, pieteikumā norāda, par kādu laikposmu nav izmaksāta darba samaksa un kaitējuma atlīdzība, un tam pievieno darba devēja izsniegtu izziņu par darba samaksas un sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu apmēru, bet, ja darba devējs minēto izziņu nav izsniedzis, šo faktu norāda pieteikumā.⁹⁰

Pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas parādnieka pārvaldīšanu veic administrators, kurš veic Maksātnespējas likumā noteiktos pienākumus.⁹¹

Pēc darba devēja (juridiskās personas) maksātnespējas procesa pasludināšanas darbiniekam ir jāpiesaka kreditora prasījums administratoram, kurš lemj par prasījuma atzīšanu un iekļaušanu kreditoru prasījumu reģistrā.⁹²

Kreditora prasījums ir jāiesniedz administratoram viena mēneša laikā pēc ieraksta par parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanu izdarīšanas maksātnespējas reģistrā.⁹³ Maksātnespējas reģistrs ir visiem pieejams bez maksas, un tā ierakstiem ir publiska ticamība.⁹⁴

⁸² Maksātnespējas kontroles dienesta 2023. gada 15. maija vēstule Nr. 1-49n/2023/27.

⁸³ Maksātnespējas likuma 60. panta otrā daļa.

⁸⁴ Maksātnespējas likuma 57. panta pirmās daļas 4. punkts.

⁸⁵ Civilprocesa likuma 34. panta pirmās daļas 3. punkts.

⁸⁶ Maksātnespējas likuma 62. panta pirmā daļa.

⁸⁷ Civilprocesa likuma 43. panta pirmās daļas 1.² punkts.

⁸⁸ Maksātnespējas likuma 62. panta septītā prim daļa.

⁸⁹ Civilprocesa likuma 46.¹ nodaļa.

⁹⁰ Civilprocesa likuma 363.² panta piektā daļa.

⁹¹ Maksātnespējas likuma 63. panta pirmās daļas 2. punkts.

⁹² Maksātnespējas likuma 65. panta 3. punkts.

⁹³ Maksātnespējas likuma 73. panta pirmā daļa.

⁹⁴ Maksātnespējas likuma 12. panta pirmā daļa.

Ja kreditors nokavējis iepriekš minēto prasījumu iesniegšanas termiņu, viņš savu prasījumu pret parādnieku var iesniegt termiņā, kas nav ilgāks par sešiem mēnešiem no dienas, kad maksātnespējas reģistrā izdarīts ieraksts par parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanu, bet ne vēlāk kā līdz dienai, kad Maksātnespējas likumā noteiktajā kārtībā sastādīts kreditoru prasījumu apmierināšanas plāns. Pēc šā termiņa iestājas noilgums, līdz ar to kreditors zaudē kreditora statusu un savas prasījuma tiesības pret parādnieku.⁹⁵

Saņemot pieteikumu, administrators var vērsties Maksātnespējas kontroles dienestā ar iesniegumu darbinieku prasījumu apmierināšanai no darbinieku prasījumu garantiju fonda (turpmāk šajā skaidrojumā – fonds) līdzekļiem, un Maksātnespējas kontroles dienests lemj par naudas līdzekļu piešķiršanu darbinieku prasījumu apmierināšanai vai par atteikumu piešķirt naudas līdzekļus.⁹⁶

No fonda līdzekļiem tiek apmierināti tikai likumā "Par darbinieku aizsardzību darba devēja maksātnespējas gadījumā" noteiktie maksātnespējīgā darba devēja neapmaksātie darbinieku prasījumi un ar tiem saistītie nodokļu maksājumi. Ar plašāku informāciju var iepazīties Maksātnespējas kontroles dienesta mājas lapā, sadaļā "Darbinieku prasījumi".

Darbiniekam izmaksājamā summa darba samaksai, atlīdzībai par ikgadējo apmaksāto atvaļinājumu, atlīdzībai par cita veida apmaksātu prombūtni un atlaišanas pabalstam kopā nepārsniedz VID deklarēto darbinieka ienākumu apmēru attiecīgajā periodā.⁹⁷

Apmērs, kādā tiek veikta naudas līdzekļu izmaksa no fonda, ir ierobežots, ņemot vērā katra darbinieka konkrēto prasījumu un valstī noteikto minimālo mēneša darba algu, tādēļ darbinieku prasījumi no fonda līdzekļiem ne vienmēr tiek segti pilnā apmērā. Darbinieku prasījumi atlikušajā daļā (daļā, kas netiek segta no fonda) apmierināmi Maksātnespējas likuma 118. pantā noteiktajā kreditoru prasījumu segšanas kārtībā.

Par valdes loceklim izmaksātās darba algas atmaksu juridiskās personas maksātnespējas procesā⁹⁸

- *Administratoram ir pamats atprasīt atmaksāt valdes loceklim viņam izmaksātās naudas summas, tostarp darba algu, ja pastāv arī pārējās Maksātnespējas likuma 99. panta pirmās daļas 2. punkta pazīmes.*

Iesniegumā lūgts sniegt skaidrojumu, vai Maksātnespējas likuma 99. panta pirmās daļas 2. punkta izpratnē pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas administrators ir tiesīgs lūgt atmaksāt pēdējos sešos mēnešos izmaksāto darba algu uzņēmuma valdes loceklim, ja viņš ir gan darbinieks, gan uzņēmuma dalībnieks. Vienlaikus uzņēmumam no 2021. gada ir nodokļu parāds VID.

Viens no administratora galvenajiem pienākumiem, kas kalpo maksātnespējas procesa mērķu sasniegšanai, ir veikt pasākumus parādnieka mantas atgūšanai,⁹⁹ tostarp atgūt naudas summas, ko parādnieks samaksājis parādu segšanai pēdējo sešu mēnešu laikā pirms juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas, kā arī pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas (izņemot naudas summas, ko samaksājis administrators juridiskās personas maksātnespējas procesa laikā), ja parāds samaksāts ieinteresētajām personām attiecībā pret parādnieku un nav pildītas citas saistības, kuru izpildes termiņš iestāties pirms ieinteresēto personu saistību izpildes termiņa.¹⁰⁰ Respektīvi ar šo regulējumu tiek novērsta situācija, kad parādnieks, būdams faktiski maksātnespējīgs, pilda

⁹⁵ Maksātnespējas likuma 73. panta otrā daļa.

⁹⁶ Likuma "Par darbinieku aizsardzību darba devēja maksātnespējas gadījumā" 8. pants.

⁹⁷ Turpat.

⁹⁸ Maksātnespējas kontroles dienesta 2023. gada 22. marta vēstule Nr. 1-49n/2023/17.

⁹⁹ Sk. Maksātnespējas likuma 95. panta otro daļu.

¹⁰⁰ Maksātnespējas likuma 99. panta pirmās daļas 2. punkts.

saistības pret atsevišķiem preferētiem kreditoriem, vienlaikus nesedzot citu kreditoru prasījumus.¹⁰¹

Līdz ar to, lai piemērotu Maksātnespējas likuma 99. panta pirmās daļas 2. punktu, jānoskaidro, vai ir iestājušas visas minētās normas pazīmes:

1) pēdējo sešu mēnešu laikā pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas parādu dzēšanai parādnieks ir samaksājis naudu;

2) ir izveidojies parāds, un tas samaksāts ieinteresētajām personām attiecībā pret parādnieku;

3) nav pildītas citas saistības, ar kuru izpildes termiņš iestājies pirms ieinteresēto personu saistību izpildes termiņa.

No minētā izriet, ka likumdevējs ir paredzējis aizliegumu noteiktā laika periodā pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas vai pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas izpildīt saistības pret ieinteresētajām personām, neizpildot saistības pret citiem kreditoriem.¹⁰² Respektīvi šī tiesiskā regulējuma neievērošana rada nepamatotas priekšrocības ieinteresētajām personām.

Svarīgi atzīmēt, ka valdes loceklis ir atzīstams par ieinteresēto personu attiecībā pret parādnieku,¹⁰³ kas nozīmē, ka administratoram ir pamats atprasīt atmaksāt valdes loceklim viņam izmaksātās naudas summas, tostarp darba algu, ja pastāv arī pārējās Maksātnespējas likuma 99. panta pirmās daļas 2. punkta pazīmes.

Par līdzekļu novirzīšanu nodrošinātajam kreditoram juridiskās personas maksātnespējas procesā¹⁰⁴

- *Nodrošinātā kreditora ķīlas tiesība aptver arī nomas maksu, kuru parādnieks saņem, iznomājot ieķīlāto nekustamo īpašumu.*

Iesniegumā lūgts sniegt viedokli, vai saimnieciskās darbības, kas saistīta ar ieķīlātā nekustamā īpašuma iznomāšanu, rezultātā gūtie līdzekļi ir pārskaitāmi nodrošinātajam kreditoram juridiskās personas maksātnespējas procesā.

Parādnieka mantas jēdzienā tostarp ietilpst augļi, kas iegūti no parādnieka juridiskās personas maksātnespējas procesa laikā.¹⁰⁵

Nomas maksa, kuru iegūst no galvenās lietas, ir uzskatāma par civiltiesiskiem augļiem.¹⁰⁶ Savukārt ķīlas tiesība uz atsevišķu lietu aptver arī tās augļus, kas vēl ir, ceļot prasību pret atbildētāju vai kas vēlāk radušies.¹⁰⁷ Ievērojot minētajās Civillikuma normās noteikto, jāsecina, ka nodrošinātā kreditora ķīlas tiesība aptver arī nomas maksu, kuru parādnieks saņem, iznomājot ieķīlāto nekustamo īpašumu.

Ievērojot minēto, ja kreditoru prasījumus attiecībā uz ieķīlāto mantu pieteikuši vairāki nodrošinātie kreditori, kreditoru prasījumi būtu apmierināmi, ievērojot Civilprocesa likuma 628. panta pirmās daļas 4. punktā noteikto kārtību.

Juridiskajā literatūrā attiecībā uz Civilprocesa likuma 628. panta pirmās daļas 4. punkta regulējumu norādīts, ka gadījumā, ja nekustamajam īpašumam ir reģistrēta hipotēka un pēc tam vēl kādas hipotēkas, tad pirmajam hipotekārajam kreditoram būs priekšrocība attiecībā pret pārējiem hipotekārajiem kreditoriem un personām, kam par labu ir reģistrēta atzīme

¹⁰¹ Sal. Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2018. gada 11. oktobra sprieduma lietā Nr. SKC-202/2018 5. punktu, Latvijas Republikas Senāta 2022. gada 30. novembra spriedumu lietā Nr. C33368021, SKC-1005/2022.

¹⁰² Piemēram, samaksāt nodokļu parādu.

¹⁰³ Maksātnespējas likuma 72. panta pirmās daļas 1. punkts.

¹⁰⁴ Maksātnespējas kontroles dienesta 2023. gada 7. februāra vēstule Nr. 1-57n/2023/119.

¹⁰⁵ Maksātnespējas likuma 92. pants.

¹⁰⁶ Civillikuma 855. pants.

¹⁰⁷ Civillikuma 1302. pants.

zemesgrāmatā. Pirmās kārtas hipotekārā kreditora priekšrocība izpaudīsies pie naudas sadales par pārdoto nekustamo īpašumu, savukārt pārējiem piedzinējiem un personām, kurām par labu uz nekustamo īpašumu ir nostiprināta atzīme, būs tiesības tikai uz naudas atlikumu pēc pirmās kārtas hipotekārā kreditora prasījuma apmierināšanas.¹⁰⁸

Nemot vērā minēto, Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā sākotnēji būtu apmierināms pirmā hipotekārā kreditora prasījums, kuram par labu hipotēka nodibināta agrāk, vispirms galvenā, tad blakus prasījuma apmērā, tādējādi ievērojot Civillikuma 1290. pantā un Civilprocesa likuma 628. panta pirmās daļas 4. punktā paredzētās hipotekārā kreditora pirmtiesības, kā arī Maksātnespējas likuma 116. pantā noteikto nodrošinātā kreditora prasījuma apmierināšanas kārtību.

Par ieskaitu juridiskās personas maksātnespējas procesā¹⁰⁹

- *Pirms parādnieka maksātnespējas procesa veikts ieskaits pats par sevi (nepastāvot papildu apstākļiem, kas to ļautu atzīt par spēkā neesošu) nevar tikt uzskatīts par tādu, kas ir radījis zaudējumus kreditoru kopumam.*

Iesniegumā lūgts sniegt viedokli par ieskaitu juridiskās personas maksātnespējas procesā.

Juridiskās personas maksātnespējas process ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura ietvaros no parādnieka mantas tiek segti kreditoru prasījumi, lai veicinātu parādnieka saistību izpildi.¹¹⁰

Ar ieskaitu Civillikuma¹¹¹ izpratnē saprot prasījuma dzēšanu ar pretprasījumu. Tas ir patstāvīgs saistību izbeigšanās veids. Ieskaits veikšanai prasījumiem jābūt abpusīgiem, tas ir pretēji vēršiem un šim priekšnosacījumiem ir jāpastāv jau ieskaits gribas izteikuma brīdī.¹¹²

Ieskaits juridiskās personas maksātnespējas procesā ir pieļaujams, ja parādnieka un kreditora savstarpējie prasījumi radušies vismaz sešus mēnešus pirms juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas.¹¹³ Šīs normas mērķis ir sakārtot uzņēmējdarbības vidi, pieļaujot ieskaitu tikai tādu savstarpēju saistību dzēšanai, kas radušās pušu parastās komercdarbības rezultātā, bet ne stratēģisku apsvērumu dēļ.¹¹⁴ Attiecīgi likumdevējs ir prezumējis, ka "aizdomīgi" varētu būt jebkādi notikumi, kas ir radījuši ieskaits tiesību īsi pirms parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanas.¹¹⁵

Administratoram juridiskās personas maksātnespējas procesā ir pienākums izvērtēt parādnieka darījumus un celt tiesā prasību par attiecīgā darījuma atzīšanu par spēkā neesošu neatkarīgi no šā darījuma veida, ja tas noslēgts triju gadu laikā pirms juridiskās personas

¹⁰⁸ Civilprocesa likuma komentāri. III Maksātnespējas administrācijas 23.11.2015. vēstule Nr. 1-39/154 53 daļa. Sagatavojis autoru kolektīvs Prof. K. Torgāna zinātniskajā redakcijā, Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014, 549. lpp.

¹⁰⁹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2023. gada 7. decembra vēstule Nr. 1-49n/2022/75.

¹¹⁰ Maksātnespējas likuma 4. panta pirmā daļa.

¹¹¹ Civillikuma 1846. pants.

¹¹² Latvijas Republikas Civillikuma komentāri: Ceturtā daļa. Saistību tiesības. Autoru kolektīvs prof. K. Torgāna vispārīgā zin. red. Rīga: Mans Īpašums, 1998, 331. lpp.

¹¹³ Maksātnespējas likuma 104. pants.

¹¹⁴ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2021. gada 4. novembra lēmums lietā SKA-100/2021. Pieejams: <https://www.at.gov.lv/downloadlawfile/8440>.

¹¹⁵ Jauja H. Ieskaits apstrīdēšana juridiskās personas maksātnespējas procesa ietvaros. Jurista Vārds, 5.01.2016., Nr. 1 (904). Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/267841-ieskaits-apstridesana-juridiskas-personas-maksatnespejas-procesa-ietvaros/>.

maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas, tā rezultātā parādniekam ir nodarīti zaudējumi un darījuma puses ir zinājušas vai tām bija jāzina par zaudējumu nodarīšanu.^{116,117}

Attiecīgi attiecībā uz ieskaitu norādāms, ka Maksātnespējas likuma 104. pants neierobežo administratora tiesības celt prasību tiesā arī par tāda ieskaita atzīšanu par spēkā neesošu, kas noslēgts vairāk kā sešus mēnešus pirms juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas, ja administrators konstatē darbības, kuras pēc būtības vērstas uz parādnieka mantas samazinājumu.¹¹⁸ Tāpat pirms parādnieka maksātnespējas procesa veikts ieskaits pats par sevi (nepastāvot papildu apstākļiem, kas to ļautu atzīt par spēkā neesošu) nevar tikt uzskatīts par tādu, kas ir radījis zaudējumus kreditoru kopumam.^{119,120} Līdz ar to katras konkrētās situācijas izvērtēšana un attiecīgo tiesisko līdzekļu izvēle ir administratora ekskluzīvā kompetencē, jo tikai viņam ir zināmi konkrētā maksātnespējas procesa faktiskie un tiesiskie apstākļi.

¹¹⁶ Maksātnespējas likuma 96. panta pirmās daļas 2. punkts.

¹¹⁷ Maksātnespējas kontroles dienesta izstrādātais informatīvais materiāls par darījumu apstrīdēšanu. Pieejams: <https://www.mkd.gov.lv/lv/media/2236/download?attachment>.

¹¹⁸ Maksātnespējas likuma 96. pants.

¹¹⁹ Jauja H. Ieskaita apstrīdēšana juridiskās personas maksātnespējas procesa ietvaros. Jurista Vārds, 5.01.2016., Nr. 1 (904).

¹²⁰ Piemēram, puses saista ilgtermiņa sadarbības līgums, uz kura pamata periodiski rodas savstarpējas prasījuma tiesības, un tās periodiski tiek dzēstas ar ieskaitu. Divus gadus pēc līguma noslēgšanas viena no pusēm tiek pasludināta par maksātnespējīgu. Maksātnespējas pasludināšanas brīdī pusēm ir savstarpēji vērsti prasījumi, kuru termiņš ir iestājies mēnesi pirms maksātnespējas pasludināšanas. Šādā gadījumā būtu jāņem vērā, ka saistību rašanās pamats ir pirms diviem gadiem noslēgtais līgums, kuru puses ir konsekventi pildījušas, neskatoties uz to, ka termiņš saistības izpildei ir iestājies vēlāk. Skatīt: Jauja H. Ieskaita apstrīdēšana juridiskās personas maksātnespējas procesa ietvaros.

3. FIZISKĀS PERSONAS MAKSĀTNESPĒJAS PROCESS

Par atkārtotu fiziskās personas maksātnespējas procesa uzsākšanu¹²¹

- *Fiziskās personas maksātnespējas process nav piemērojams vai ir pārtraucams personai, kurai pēdējā gada laikā pirms fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas ir izbeigts maksātnespējas process, nedzēšot saistības.*

Iesniegumā lūgts sniegt skaidrojumu, vai persona, kurai ir izbeigts fiziskās personas maksātnespējas process, nedzēšot saistības, var uzsākt maksātnespējas procesu no jauna?

Fiziskās personas maksātnespējas process ir brīvprātīgs instruments savu saistību dzēšanai, kura [mērķis](#) ir pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātspēju. Līdz ar to, uzsākot maksātnespējas procesu, parādniekam ir jāreķinās, ka būs jāpilda Maksātnespējas likumā noteiktais, lai sekmīgi pabeigtu maksātnespējas procesu.

Fiziskās personas maksātnespējas procesa [subjekts](#) var būt jebkura fiziskā persona, kura pēdējo sešu mēnešu laikā ir bijusi Latvijas Republikas nodokļu maksātājs un kurai ir finansiālas grūtības. Parādniekam var piemērot fiziskās personas maksātnespējas procesu, ja ir kāda no fiziskās personas [maksātnespējas procesa pazīmēm](#) un nepastāv kāds no [Maksātnespējas likumā](#) noteiktajiem ierobežojumiem. Proti, [fiziskās personas maksātnespējas process nav piemērojams vai ir pārtraucams](#) personai, kurai pēdējā gada laikā pirms fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas ir izbeigts maksātnespējas process, nedzēšot saistības.

Attiecīgi, ja personai ir izbeigts fiziskās personas maksātnespējas process, nedzēšot saistības, pirms vairāk nekā viena gada un kura [pēdējo triju gadu laikā pirms fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas nav sniegusi apzināti nepatiesu informāciju saviem kreditoriem](#), šī persona ir tiesīga uzsākt jaunu fiziskās personas maksātnespējas procesu.

Saskaņā ar [Civilprocesa likuma 363.²⁷ pantu](#) fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšana ir tiesas ekskluzīvā kompetence.

Par fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanu¹²²

- *Apsverot iespēju uzsākt fiziskās personas maksātnespējas procesu, ir jāreķinās ar izmaksām jau procesa uzsākšanas stadijā, kā arī pienākumu kreditoru prasījumu segšanai mēnesī novirzīt Maksātnespējas likumā noteikto ienākumu apmēru.*

Iesniegumā lūgts sniegt skaidrojumu, kā uzsākt fiziskās personas maksātnespējas procesu.

Šobrīd Latvijā ir pieejami divi atšķirīgi mehānismi fiziskās personas atbrīvošanai no parādsaistībām, kas noteikti [Fiziskās personas atbrīvošanas no parādsaistībām likumā](#) (turpmāk šajā skaidrojumā – Atbrīvošanas no parādsaistībām likums) un [Maksātnespējas likumā](#), kuros ir noregulēta fiziskās personas atbrīvošanas no parādsaistībām kārtība, tostarp paredzot pieteikuma iesniegšanas procedūru. Ņemot vērā, ka no vēstules nav iespējams konstatēt, kurš tiesiskais regulējums ir attiecināms norādītajā gadījumā, informējam par abiem regulējumiem.

Fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma saturs noteikts [Civilprocesa likuma 363.²³ panta](#) pirmajā daļā. Pieteikumā parādniekam ir jānorāda visas savas saistības un to

¹²¹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2023. gada 2. jūnija vēstule Nr. 1-49n/2023/29.

¹²² Maksātnespējas kontroles dienesta 2023. gada 12. maija vēstule Nr. 1-49n/2023/25.

summas, lai tiesa pārliecinātos, ka uz parādnieku ir attiecināma vismaz viena no [Maksātnespējas likuma 129. pantā](#) noteiktajām pazīmēm.¹²³ Ņemot vērā minēto, parādnieks var pats sagatavot un iesniegt tiesai fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu un nav obligāti jāvērsas pie juridisko pakalpojumu sniedzēja, lai šādu pieteikumu sagatavotu.

Norādām, ka informācija par fiziskās personas maksātnespējas procesu atbilstoši Maksātnespējas likuma regulējumam ir atrodamā Maksātnespējas kontroles dienesta tīmekļa vietnē, sadaļā "[Fiziskās personas maksātnespējas process](#)", kur sniegtas atbildes uz galvenajiem ar fiziskās personas maksātnespējas procesu saistītiem jautājumiem.

Maksātnespējas likumā ir nostiprināta kārtība un nosacījumi, kā fiziskā persona var tikt atbrīvota no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātpēju, ja saistību apmērs pārsniedz 5000 *euro*.¹²⁴

Fiziskās personas maksātnespējas procesa piemērošanas priekšnoteikums ir fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīta iemaksa divu minimālo mēnešalgu apmērā (šobrīd 1240 *euro*), kas iemaksājams Maksātnespējas kontroles dienesta deponēto līdzekļu kontā Valsts kasē.¹²⁵ Depozīts tiek izmantots administratora atlīdzības segšanai, kas ir daļa no izmaksām maksātnespējas procesā. Respektīvi, ja tiek plānots iesniegt tiesā pieteikumu par fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanu, tad depozīta iemaksa divu minimālo mēnešalgu apmērā ir jāiemaksā uzreiz un to nevar maksāt pa daļām.

Jāņem vērā, ka papildus depozīta iemaksai, jāveic arī valsts nodevas samaksa par fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanu tiesā 70 *euro* apmērā. Tiesa vai tiesnesis, ievērojot fiziskās personas mantisko stāvokli, var pilnīgi vai daļēji atbrīvot personu no tiesas izdevumu samaksas valsts ienākumos, kā arī atlikt valsts ienākumos piespriesto tiesas izdevumu samaksu vai sadalīt to termiņos (tiesas izdevumos ietilpst valsts nodeva, kancelejas nodeva un ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi).¹²⁶

Informējam, ka fiziskās personas maksātnespējas process sastāv no divām secīgām procedūrām: bankrota procedūras un saistību dzēšanas procedūras. Bankrota procedūras laikā tiek realizēta visa parādnieka manta, un no tās realizācijas iegūtie līdzekļi novirzīti kreditoru prasījumu apmierināšanai. Savukārt saistību dzēšanas procedūras laikā parādniekam ir pienākums kreditoru prasījumu segšanai mēnesī novirzīt līdzekļus vienas trešdaļas apmērā no parādnieka ienākumiem pēc nodokļu samaksas, bet ne mazāk kā vienas trešdaļas apmērā no vienas minimālās mēnešalgas mēnesī pirms nodokļu samaksas (šobrīd vismaz 206,67 *euro*).

Līdz ar to, apsverot iespēju uzsākt fiziskās personas maksātnespējas procesu, ir jārēķinās ar izmaksām jau procesa uzsākšanas stadijā, kā arī pienākumu kreditoru prasījumu segšanai mēnesī novirzīt Maksātnespējas likumā noteikto ienākumu apmēru.

Papildus informējam, ja fiziskās personas maksātnespējas procesa laikā fiziskā persona saņem, piemēram, dāvinājumu, mantojumu, vai cita veida mantiskas vērtības, šī parādnieka manta tiek novirzīta kreditoru prasījumu segšanai. Proti, visas parādnieka mantas realizācija un no tās iegūto līdzekļu novirzīšana kreditoru prasījumu apmierināšanai tiek veikta bankrota procedūras ietvaros.¹²⁷ Taču, ņemot vērā Maksātnespējas likuma 5. panta pirmajā daļā noteikto, ka viens no fiziskās personas maksātnespējas procesa mērķiem ir pēc iespējas pilnīgāka kreditoru prasījumu apmierināšana no parādnieka mantas, kārtība, ka parādnieka manta tiek pilnībā novirzīta kreditoru prasījumu segšanai, saglabājas arī saistību dzēšanas procedūras laikā. Proti, ja parādnieks saņem mantojumu jebkurā no fiziskās personas maksātnespējas procesa procedūras ietvaros, šī manta tiks novirzīta kreditoru prasījumu segšanai.

Savukārt Atbrīvošanas no parādsaistībām likums piemērojams, ja visu parādsaistību pamatparāda un blakus saistību kopējais apmērs pārsniedz vienas valstī noteiktās minimālās

¹²³ Autoru kolektīvs prof. K. Torgāna zinātniskajā redakcijā. Civilprocesa likuma komentāri. II daļa (29. – 60¹. nodaļa). Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2021, 744. lpp.

¹²⁴ Maksātnespējas likuma 129. panta pirmās daļas 1. punkts.

¹²⁵ Maksātnespējas likuma 129. panta otrā daļa.

¹²⁶ Civilprocesa likuma 43. panta ceturrtā daļa.

¹²⁷ Maksātnespējas likuma 128. panta ceturrtā daļa.

mēneša darba algas apmēru (šobrīd – 620 euro), bet nepārsniedz 5000 euro, un tās radušās no patērētāja kredītēšanas līguma [Patērētāju tiesību aizsardzības likuma](#) izpratnē. Turklāt no parādsaistībām var atbrīvot tādu fizisko personu, kurai vienlaikus pastāv Atbrīvošanas no parādsaistībām likuma 4. panta pirmajā daļā minētie nosacījumi, piemēram, pēdējā gada laikā parādnieka vidējie ienākumi mēnesī nav sasnieguši valstī noteikto minimālo mēneša darba algu un vismaz trīs mēnešus ir bijis trūcīgās personas vai maznodrošinātā māsaimniecībā esošās personas statuss u.c.

Ar plašāku informāciju par Atbrīvošanas no parādsaistībām likumu aicinām iepazīties Tieslietu ministrijas tīmekļa vietnē, sadaļā ["Fiziskās personas atbrīvošana no parādsaistībām"](#), kā arī [Latvijas notārs tīmekļvietnē](#), kur aprakstīts fiziskās personas atbrīvošanas no parādsaistībām process. Papildu jautājumu gadījumā par šo procesu aicinām vērsties Tieslietu ministrijā.

Par nokavēto nodokļu maksājumu dzēšanu fiziskās personas maksātnespējas procesā, kuri personai piemēroti kā juridiskās personas valdes loceklim¹²⁸

- *Fiziskās personas maksātnespējas procesā parādnieks netiek atbrīvots no saistībām sakarā ar nokavēto nodokļu maksājumiem, kuri personai piemēroti kā juridiskās personas valdes loceklim, jo nokavēto nodokļu maksājumi ir atzīstami par neatļautu darbību, kas saskaņā ar Maksātnespējas likuma 164. pantu ir nedzēšams prasījums.*

Iesniegumā lūgts skaidrot, vai fiziskās personas maksātnespējas procesā parādnieks netiek atbrīvots no saistībām sakarā ar nokavēto nodokļu maksājumiem, kuri personai piemēroti kā juridiskās personas valdes loceklim?

Maksātnespējas likuma 164. panta ceturtajā daļā ir nostiprināts vispārējs princips, ka fiziskā persona maksātnespējas procesā ne pie kādiem apstākļiem nevar tikt atbrīvota no saistībām, kuru pamatā ir neatļauta darbība. Savukārt ar terminu "neatļauta darbība" civiltiesiskajās attiecībās apzīmē tiesību aizskārumu (pārkāpumu) un tas izpaužas gan līguma vai cita darījuma pienākumu nepildīšanā, gan ārpuslīgumiskā citas personas aizskārumā (deliktā). Civillikuma 1635. pantā noteikts, ka katrs tiesību aizskārumš, tas ir, katra pati par sevi neatļauta darbība, kuras rezultātā nodarīts kaitējums (arī morālais kaitējums), dod tiesību cietušajam prasīt apmierinājumu no aizskārēja, ciktāl viņu par šo darbību var vainot.

Saistībā ar minēto jāuzsver, ka valdes locekļu viens no pamatpienākumiem ir nodrošināt sabiedrības darbības tiesiskumu, līdz ar to valdes loceklim savi pienākumi ir jāpilda atbilstoši Komerclikuma 169. panta pirmajā daļā noteiktajam, proti, kā krietnam un rūpīgam saimniekam. Minētais princips paredz, ka valdes loceklim ir jārīkojas ar vislielāko rūpību, jo Komerclikuma 169. pants neparedz pienākumu sabiedrībai pierādīt valdes locekļa vainu, bet, gluži pretēji, tas noteic šīs amatpersonas vainas prezumpciju. Citiem vārdiem, valdes loceklim ir jāpierāda, ka attiecīgajā situācijā viņš ir rīkojies kā krietns un rūpīgs saimnieks un nav pielaidis pat vieglu neuzmanību.¹²⁹

Tā kā valdes locekļu pienākumi ir noteikti likumā, statūtos, valdes reglamentā, dalībnieku sapulces lēmumos vai ar valdes locekli noslēgtajā līgumā, tad minēto noteikumu neievērošana kvalificējama kā sabiedrības valdes pārkāpums, kas savukārt nav savienojams ar krietna un rūpīga saimnieka rīcību.¹³⁰

¹²⁸ Maksātnespējas kontroles dienesta 2023. gada 2. maija vēstule Nr. 1-49n/2023/21.

¹²⁹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta 2012. gada 25. janvāra sprieduma lietā Nr. SKC-25 8.4. punkts un Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2014. gada 27. maija sprieduma lietā Nr. SKC-102 10. punkts.

¹³⁰ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2016. gada 7. jūnija sprieduma lietā Nr. C39072411, SKC-7/2016 7.2. punkts.

Tādējādi, ja valdes loceklis, izpildot viņam uzticētos sabiedrības vadīšanas uzdevumus, rīkojas pretēji normatīvo aktu prasībām, tostarp ir pārkāpis likuma "Par nodokļiem un nodevām" paredzētos noteikumus, tad nav pamata runāt par šādas darbības atbilstību krietna un rūpīga saimnieka mērauklai.

Tā kā likuma "Par nodokļiem un nodevām" 60. panta pirmā daļa paredz VID tiesības uzsākt procesu par nokavēto nodokļu maksājumu atlīdzināšanu no personas, kura ir bijusi šīs juridiskās personas valdes loceklis, tad neatļauta darbība šādā gadījumā izpaužas kā valdes locekļa minētajā likumā noteikto pienākumu nepildīšana.

Vienlaikus norādāms, ka likums "Par nodokļiem un nodevām" paredz valdes locekļu personīgu atbildību par juridiskas personas nodokļu parādiem un saskaņā ar likuma "Par nodokļiem un nodevām" pārejas noteikumiem, valdes locekļa personīgā atbildība var tikt attiecināta uz tiem juridiskās personas nokavētajiem nodokļu maksājumiem, kas ir izveidojušies pēc 2015. gada 1. janvāra.¹³¹

Nemot vērā iepriekš minēto, fiziskās personas maksātnespējas procesā parādnieks netiek atbrīvots no saistībām sakarā ar nokavēto nodokļu maksājumiem, kuri personai piemēroti kā juridiskās personas valdes loceklim, jo nokavēto nodokļu maksājumi ir atzīstami par neatļautu darbību, kas saskaņā ar Maksātnespējas likuma 164. pantu ir nedzēšams prasījums.

Vienlaikus jāvērs uzmanība, ka saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.³⁵ panta trešo daļu, apstiprinot saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu, tiesa lemj par to saistību dzēšanu, kuras nav izpildītas saistību dzēšanas laikā. Attiecīgi, tikai tiesas kompetencē ir lemt, vai konkrēts prasījums pret parādnieku tiks dzēsts saskaņā ar Maksātnespējas likuma 164. panta noteikumiem.

Par kreditora nenorādīšanu fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumā¹³²

- *Fakts, ka parādnieks maksātnespējas procesa pieteikumā nav norādījis kādu kreditoru nenozīmē, ka šis kreditors nav tiesīgs iesniegt savu prasījumu administratoram atbilstoši Maksātnespējas likuma XIII nodaļā noteiktajam.*

Iesniegumā lūgts sniegt atbildi uz iesūtīto jautājumu:

"Man ir uzsākts maksātnespējas process. Stresa iespaidā aizmirsu pievienot vienu kreditoru. Tas, ka nepievienoju maksātnespējas procesa pieteikumā kreditoru var izbeigt maksātnespējas procesu vai tas turpinās?"

Fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma saturs noteikts [Civilprocesa likuma 363.²³ panta](#) pirmajā daļā. Pieteikumā parādniekam ir jānorāda visas savas saistības un summas, lai tiesa spētu pārliecināties, ka uz parādnieku ir attiecināma vismaz viena no [Maksātnespējas likuma 129. pantā](#) noteiktajā pazīmēm.¹³³

Tāpat parādniekam ir pienākums sniegt administratoram maksātnespējas procesa norisei nepieciešamās ziņas.¹³⁴ Kopsakarā ar labticīguma principu ([Maksātnespējas likuma 6. panta 8. punkts](#)) tas nozīmē, ka parādniekam tostarp ir pienākums darīt zināmus administratoram visus kreditorus. Pretējā gadījumā tiesa var lemt par maksātnespējas procesa izbeigšanu.¹³⁵

Fiziskās personas maksātnespējas procesa sekmīgai norisei ir nepieciešama administratora un parādnieka konstruktīva sadarbība, jo paša parādnieka interesēs ir sniegt administratoram nepieciešamo informāciju, lai vienlaikus novērstu jebkādas šaubas par iespējamajiem ierobežojumiem maksātnespējas procesa norisē. Proti, konkrētajā situācijā

¹³¹ Likuma "Par nodokļiem un nodevām" pārejas noteikumu 170. pants.

¹³² Maksātnespējas kontroles dienesta 2023. gada 7. maija vēstule Nr. 1-49n/2023/14.

¹³³ Autoru kolektīvs prof. K. Torgāna zinātniskajā redakcijā. Civilprocesa likuma komentāri. II daļa (29.-60¹. nodaļa). Otrās papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2021, 744. lpp.

¹³⁴ Maksātnespējas likuma 139. panta 5. punkts.

¹³⁵ Civilprocesa likuma 363.²⁸ panta pirmās daļas 5. punkts.

parādniekam par nenorādīto kreditoru nekavējoties jāpaziņo administratoram. Nekavējoša un proaktīva parādnieka rīcība, atzīstot administratoram kļūdu fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumā, var liecināt par labu parādnieka godprātībai un šo apstākli varētu vērtēt arī tiesa.

Vēršam uzmanību, ka parādnieka pienākumu izpildes izvērtēšana ietilpst gan administratora, gan tiesas kompetencē. Tiesu praksē parādnieka godprātības izvērtēšana ir viens no vadošajiem kritērijiem, kurš tiek ņemts vērā, izvērtējot konkrētu parādnieka rīcību.

Norādām, lai saņemtu sava prasījuma apmierinājumu, kreditoram jebkurā gadījumā jāpiesaka savs prasījums administratoram [Maksātnespējas likumā noteiktajā termiņā](#). Proti, fakts, ka parādnieks maksātnespējas procesa pieteikumā nav norādījis kādu kreditoru nenozīmē, ka šis kreditors nav tiesīgs iesniegt savu prasījumu administratoram atbilstoši [Maksātnespējas likuma XIII nodaļā](#) noteiktajam.

Par fiziskās personas maksātnespējas procesa uzsākšanu¹³⁶

- *Prasījumi no neatļautas darbības un prasījumi par administratīvo pārkāpumu procesā piemērotajiem un Krimināllikumā paredzētajiem sodiem, kā arī kompensācija par radīto kaitējumu netiek dzēsti.*

Iesniegumā lūgts sniegt skaidrojumu, kā uzsākt fiziskās personas maksātnespējas procesu.

Maksātnespējas likumā ir nostiprināta kārtība un nosacījumi, kā fiziskā persona var tikt atbrīvota no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātpēju, ja saistību apmērs pārsniedz 5000 euro.¹³⁷

Fiziskās personas maksātnespējas procesa piemērošanas priekšnoteikums ir fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīta iemaksa divu minimālo mēnešalgu apmērā (šobrīd 1240 euro), kas iemaksājams Maksātnespējas kontroles dienesta deponēto līdzekļu kontā Valsts kasē.¹³⁸ Depozīts tiek izmantots administratora atlīdzības segšanai, kas ir daļa no izmaksām maksātnespējas procesā. Respektīvi, ja tiek plānots iesniegt tiesā pieteikumu par fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanu, tad depozīta iemaksa divu minimālo mēnešalgu apmērā ir jāiemaksā uzreiz un to nevar maksāt pa daļām.

Jāņem vērā, ka papildus depozīta iemaksai, jāveic arī valsts nodevas samaksa par fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanu tiesā 70 euro apmērā. Tiesa vai tiesnesis, ievērojot fiziskās personas mantisko stāvokli, var pilnīgi vai daļēji atbrīvot personu no tiesas izdevumu samaksas valsts ienākumos, kā arī atlikt valsts ienākumos piespriesto tiesas izdevumu samaksu vai sadalīt to termiņos (tiesas izdevumos ietilpst valsts nodeva, kancelejas nodeva un ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi).¹³⁹

Papildus informējam, ka fiziskās personas maksātnespējas process sastāv no divām secīgām procedūrām: bankrota procedūras un saistību dzēšanas procedūras. Bankrota procedūras laikā tiek realizēta visa parādnieka manta, un no tās realizācijas iegūtie līdzekļi novirzīti kreditoru prasījumu apmierināšanai. Savukārt saistību dzēšanas procedūras laikā parādniekam ir pienākums kreditoru prasījumu segšanai mēnesī novirzīt līdzekļus vienas trešdaļas apmērā no parādnieka ienākumiem pēc nodokļu samaksas, bet ne mazāk kā vienas trešdaļas apmērā no vienas minimālās mēnešalgas mēnesī pirms nodokļu samaksas (šobrīd vismaz 206,67 euro).

¹³⁶ Maksātnespējas kontroles dienesta 2023. gada 21. marta vēstule Nr. 1-49n/2023/16.

¹³⁷ Maksātnespējas likuma 129. panta pirmās daļas 1. punkts.

¹³⁸ Maksātnespējas likuma 129. panta otrā daļa.

¹³⁹ Civilprocesa likuma 43. panta ceturtnā daļa.

Līdz ar to, apsverot iespēju uzsākt fiziskās personas maksātnespējas procesu, ir jārēķinās ar izmaksām jau procesa uzsākšanas stadijā, kā arī pienākumu kreditoru prasījumu segšanai mēnesī novirzīt Maksātnespējas likumā noteikto ienākumu apmēru.

Maksātnespējas kontroles dienests vērs uzmanību, ka prasījumi no neatļautas darbības un prasījumi par administratīvo pārkāpumu procesā piemērotajiem un Krimināllikumā paredzētajiem sodiem, kā arī kompensācija par radīto kaitējumu netiek dzēsti. Līdz ar to parādniekam saglabājas pienākums segt minētos prasījumus arī pēc maksātnespējas procesa sekmīgas pabeigšanas, un attiecībā uz šiem prasījumiem tiek atjaunota izpildu lietvedība.¹⁴⁰

Norādām, ka informācija par fiziskās personas maksātnespējas procesu atbilstoši Maksātnespējas likuma regulējumam ir atrodamā Maksātnespējas kontroles dienesta tīmekļa vietnē, sadaļā "[Fiziskās personas maksātnespējas process](#)", kur sniegtas atbildes uz galvenajiem ar fiziskās personas maksātnespējas procesu saistītiem jautājumiem.

Vienlaikus, ja pēc iepazīšanās ar visu pieejamo informāciju ir nepieciešama palīdzība maksātnespējas procesa pieteikuma sastādīšanā, aicinām vērsties pēc palīdzības pie kvalificēta jurista vai zvērināta advokāta, vai arī Juridiskās palīdzības administrācijā.

Par naudas līdzekļu novirzīšanu kreditoriem fiziskās personas maksātnespējas procesā¹⁴¹

- *Tikai tiesas kompetencē ietilpst izvērtēt fiziskās personas saistību dzēšanas plāna izpildi atbilstoši Maksātnespējas likuma prasībām, kā arī tikai tiesa lemj par atlikušo saistību dzēšanu, vērtējot, vai parādnieks savus fiziskās personas maksātnespējas procesa noteiktos pienākumus ir veicis godprātīgi, novirzot kreditoriem pienākošos daļu no saviem ienākumiem. Savukārt parādniekam atbilstoši atklātības un labticības principam ir jāspēj pierādīt, ka noteiktie pienākumi ir veikti godprātīgi.*

Iesniegumā lūgts sniegt atbildi uz iesūtīto jautājumu:

"Kuri ienākumi jārēķina summā, no kuras 1/3 jāatdod kreditoru parādu segšanai? Saņemtu darba algu, uzturlīdzekļus, bērnu naudu (ģimenes pabalsts) un sociālā nodrošinājuma pabalstu, sakarā ar 3. grupas invaliditāti kopš bērnības."

Fiziskās personas maksātnespējas procesā uz parādnieka mantu un tās pārvaldīšanas kārtību attiecināmi Maksātnespējas likuma XVI nodaļā "[Parādnieka manta un tās pārvaldīšana](#)" ietvertie noteikumi.

Parādnieka mantas sarakstā, no kuras sedzami kreditoru prasījumi, nav iekļaujama manta, uz kuru saskaņā ar normatīvajiem aktiem nevar vērst piedziņu. Turklāt, parādnieka mantas kopumā ietilpst arī parādnieka ienākumi, kas gūti fiziskās personas maksātnespējas procesa laikā. Uz maksātnespējīgās fiziskās personas gūtajiem ienākumiem attiecināms nosacījums, ka kreditoriem nav novirzāmi tie ienākumi, uz kuriem saskaņā ar normatīvajiem aktiem nevar vērst piedziņu.

Atbilstoši [Maksātnespējas likuma 160. panta otrajam punktam](#) parādniekam ir pienākums saistību dzēšanas procedūras laikā gūt ienākumus atbilstoši savām spējām, lai pilnīgāk apmierinātu kreditoru prasījumus.

[Maksātnespējas likuma 155. pants](#) noteic, ka saistību dzēšanas procedūras laikā parādniekam ir pienākums kreditoru prasījumu segšanai novirzīt līdzekļus vienas trešdaļas apmērā no faktiskajiem ienākumiem (pēc nodokļu nomaksas), bet ne mazāk kā vienas trešdaļas apmērā no vienas minimālās mēnešalgas (pirms nodokļu nomaksas).

Līdz ar to fiziskajai personai no saviem ienākumiem (piemēram, darba alga, ienākumi no saimnieciskās darbības, dažādi pabalsti, pensija) jānovirza viena trešdaļa kreditoru prasījumu segšanai, ja vien konkrēto ienākumu likumdevējs nav aizsargājis no piedziņas vērsšanas.

¹⁴⁰ Maksātnespējas likuma 164. panta ceturrtās daļas 2. un 4. punktu.

¹⁴¹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2023. gada 15. februāra vēstule Nr. 1-49n/2023/9.

Attiecīgi piedziņu nevar vērst uz:

- 1) atlaišanas pabalstu, apbedīšanas pabalstu, vienreizēju pabalstu mirušā laulātajam, valsts sociālajiem pabalstiem, valsts atbalstu ar celiakiju slimam bērnam, apgādnieka zaudējuma pensiju un atlīdzību par apgādnieka zaudējumu;
- 2) kompensācijas izmaksām par darbiniekam piederošo instrumentu nolietojanos un citām kompensācijām saskaņā ar normatīvajiem aktiem, kas regulē darba tiesiskās attiecības;
- 3) darbiniekam izmaksājamām summām sakarā ar komandējumu, pārcelšanu un nosūtīšanu darbā uz citu apdzīvotu vietu;
- 4) sociālās palīdzības pabalstiem;
- 5) bērna uzturlīdzekļiem [Ministru kabineta noteikto minimālo bērna uzturlīdzekļu apmērā](#), kurus, pamatojoties uz tiesas nolēmumu vai Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācijas lēmumu, maksā viens no vecākiem, kā arī uz Uzturlīdzekļu garantiju fonda izmaksājamiem bērna uzturlīdzekļiem.¹⁴²

Attiecīgi kreditori nevar vērst piedziņu uz atsevišķu ienākumu kategorijām, tajā skaitā valsts sociālajiem pabalstiem un sociālās palīdzības pabalstiem. Vienlaikus informējam, ka pieļaujama piedziņas vērsana uz valsts sociālās apdrošināšanas pabalstiem un citām ienākumu kategorijām, tas ir, ienākumiem, ko persona saņem sakarā ar iepriekš veiktām iemaksām, kas novirzītas sociālajai apdrošināšanai. Likumdevējs no piedziņas aizsargā tādus ienākumus (kompensācijas), kas paredzētas konkrētam mērķim, piemēram, atbalsta maksājums apkurei, Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanai u.tml.

Gimenes valsts pabalsts ir valsts sociālais pabalsts. Minēto pabalstu piešķir par katru bērnu, kas ir vecumā no viena gada līdz 16 gadiem, vai vecāks par 16 gadiem, mācās vispārējās izglītības vai profesionālās izglītības iestādē un nav stājies laulībā.¹⁴³ Šādā gadījumā pabalstu piešķir līdz dienai, kad bērns sasniedz 20 gadu vecumu vai stājas laulībā. Šī pabalsta mērķis ir nodrošināt pastāvīgu atbalstu ģimenēm, kurās aug bērni, lai sniegtu materiālu atbalstu bērna vajadzību apmierināšanai.

Nemot vērā minēto, kreditoru prasījumu segšanai nav novirzāmi līdzekļi no ģimenes valsts pabalsta.

Valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts (invaliditātes gadījumā) ir atzīstams par valsts sociālo pabalstu, līdz ar to no šī pabalsta fiziskajai personai nav pienākuma daļu novirzīt kreditoru prasījumu apmierināšanai arī maksātnespējas procesa ietvaros.

Attiecībā uz **uzturlīdzekļu maksājumiem bērniem** Civilprocesa likuma 596. panta 5. punktā ir noteikts, ka piedziņu nevar vērst uz bērna uzturlīdzekļiem [Ministru kabineta noteikto minimālo bērna uzturlīdzekļu apmērā](#). Bērniem līdz septiņu gadu vecumam 25% apmērā no valstī noteiktās minimālās algas (šobrīd 155 euro) un bērniem no septiņu gadu vecuma sasniegšanas līdz 18 gadu vecuma sasniegšanai 30% apmērā no valstī noteiktās minimālās algas (šobrīd 186 euro). Attiecīgi atkarībā no bērna vecuma, kreditoru prasījumu apmierināšanai var novirzīt uzturlīdzekļus tajā daļā, kas pārsniedz minimālo uzturlīdzekļu apmēru.

Vēršam uzmanību, ka tikai tiesas kompetencē ietilpst izvērtēt fiziskās personas saistību dzēšanas plāna izpildi atbilstoši Maksātnespējas likuma prasībām, kā arī tikai tiesa lemj par atlikušo saistību dzēšanu, vērtējot, vai parādnieks savus fiziskās personas maksātnespējas procesa notiektos pienākumus ir veicis godprātīgi, novirzot kreditoriem pienākošos daļu no saviem ienākumiem. Savukārt parādniekam atbilstoši atklātības un labticības principam ir jāspēj pierādīt, ka noteiktie pienākumi ir veikti godprātīgi.

¹⁴² Civilprocesa likuma 596. pants.

¹⁴³ Valsts sociālo pabalstu likuma 6. panta otrā daļa.

4. PARĀDNIKĀ MANTA MAKSĀTNESPĒJAS PROCESĀ

Par parādnieka mantas atsavināšanu fiziskās personas maksātnespējas procesā¹⁴⁴

- *Katras konkrētās situācijas izvērtēšana un attiecīgo tiesisko līdzekļu izvēle ir administratora ekskluzīvā kompetencē, lai atbilstoši Maksātnespējas likuma regulējumam nodrošinātu efektīvu un likumīgu maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu.*

Iesniegumā norādīts, ka parādnieks, kuram pasludināts fiziskās personas maksātnespējas process, bija noslēdzis nomaksas līgumu ar mobilo sakaru operatoru (turpmāk šajā viedoklī – kreditors) par mobilā telefona, viedpulksteņa un kameras iegādi.

Lūgts sniegt viedokli, vai maksātnespējas procesa ietvaros ar administratora piekrišanu nomaksas līgumu var pārslēgt ar trešo personu, tādējādi kreditors atteiktos no prasījuma. Vai arī norādītās iekārtas jānodod administratoram, lai tās pārdotu, kaut gan minētā manta neatbilst parādnieka mantas jēdzienam.

Pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas parādnieks zaudē tiesības rīkoties ar visu savu mantu, kā arī viņa valdījumā vai turējumā esošo trešajām personām piederošo mantu (izņemot mantu, uz kuru nevar vērst piedziņu), un šīs tiesības iegūst administrators.¹⁴⁵

Līdz ar to viens no svarīgākajiem administratora pienākumiem pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas ir parādnieka mantas apzināšana, tās pārdošana un saņemto naudas līdzekļu novirzīšana kreditoru prasījumu apmierināšanai.¹⁴⁶

Parādnieka mantas un trešās personas mantas jēdzienu noteic Maksātnespējas likuma 92. un 94. pants. Proti, trešajai personai piederoša manta nav parādnieka manta, savukārt administrators maksātnespējas procesa ietvaros ir tiesīgs atsavināt vienīgi parādniekam piederošu mantu, nevis trešās personas mantu.

Pārdevējs var paturēt sev īpašuma tiesību uz pārdoto lietu vai nu tā, ka šī tiesība viņam paliek līdz tam laikam, kamēr nav galīgi samaksāta pirkuma maksa, vai arī tā, ka īpašuma tiesība pāriet atpakaļ uz viņu, ja pircējs nesamaksā. Ja rodas šaubas par līdzēju nodomu, tad pieņemams par nolīgtu, ka īpašuma tiesība paliek pārdevējam, kamēr nav galīgi samaksāta pirkuma maksa.¹⁴⁷

Ja iesniegumā norādīties nomaksas pirkuma līguma priekšmeti ir atzīstami par kreditoram piederošu mantu, attiecīgi kreditoram saglabājas tiesības pārņemt sev piederošo, parādniekam nodoto mantu, ja tādas tiesības pielīgtas līgumā, vai arī to atstāt parādnieka lietošanā un risināt jautājumu ar administratoru par turpmāko līguma izpildi.

Ņemot vērā normatīvajos aktos noteikto Maksātnespējas kontroles dienesta kompetenci, kā arī administratoram noteiktās tiesības un pienākumus, vēršam uzmanību, ka katras konkrētās situācijas izvērtēšana un attiecīgo tiesisko līdzekļu izvēle ir administratora ekskluzīvā kompetencē, lai atbilstoši Maksātnespējas likuma regulējumam nodrošinātu efektīvu un likumīgu maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu. Līdz ar to administratoram kā savas jomas speciālistam pašam ir jāizlemj par pareizo rīcību konkrētās situācijās, jo atbildība par pieņemto lēmumu izriet no administratora pienākumiem.

¹⁴⁴ Maksātnespējas kontroles dienesta 2023. gada 25. jūnija vēstule Nr. 1-57n/2023/429.

¹⁴⁵ Maksātnespējas likuma 134. panta otrās daļas 2. punkts.

¹⁴⁶ Bērziņš G., Fiziskas personas maksātnespējas process. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2018, 84. lpp.

¹⁴⁷ Civillikuma 2069. pants.

Par laulāto kopmantas pārdošanu fiziskās personas maksātnespējas procesā¹⁴⁸

- *Administratoram transportlīdzeklis jāatsavina kā viena vesela ķermeniska lieta un no transportlīdzekļa pārdošanas iegūtie līdzekļi, kas atbilst parādnieka daļai laulāto mantā, jānovirza kreditoru prasījumu segšanai.*

No iesnieguma izriet, ka apzinot parādnieces mantu, konstatēts, ka uz parādnieces laulātā vārda ir reģistrēts transportlīdzeklis, savukārt laulības līgums nav ticis noslēgts. Līdz ar to ir aktuāls jautājums par administratora tiesībām pārdot laulātajiem piederošo transportlīdzekli kā vienu veselu ķermenisku lietu.

Nemot vērā minēto, kā arī atsaucoties uz tiesisko regulējumu¹⁴⁹ un judikatūru¹⁵⁰ saistībā ar laulāto kopīgās mantas prezumpciju attiecībā uz nekustamo īpašumu, lūgts sniegt skaidrojumu par šādiem jautājumiem:

1) vai laulātajiem piederošais transportlīdzeklis pārdodams kā viena vesela ķermeniska lieta?

2) vai no Maksātnespējas likuma izrietošais aizliegums administratoram atsavināt trešajai personai piederošo mantu¹⁵¹ attiecas uz laulātajiem piederošo transportlīdzekli un tādējādi administrators nav tiesīgs to pārdot kā vienu veselu ķermenisku lietu?

3) ja atbilde uz otro jautājumu ir apstiprinoša, kā organizējama transportlīdzekļa pārdošana?

4) ja administrators ir tiesīgs pārdot transportlīdzekli kā vienu veselu ķermenisku lietu, izskaidrot administratora rīcību gadījumā, ja parādnieces laulātais, kura valdījumā atrodas transportlīdzeklis, atsakās to nodot administratoram pārdošanas organizēšanai?

Atbilstoši Maksātnespējas likuma regulējumam fiziskās personas maksātnespējas procesa ietvaros ir pieļaujama tikai parādnieka mantas atsavināšana.¹⁵²

Vienlaikus saskaņā ar Civillikumā noteikto¹⁵³ viss, ko laulības laikā laulātie iegūst kopīgi vai viens no viņiem, bet par abu laulāto līdzekļiem vai ar otra laulātā palīdzību, ir šo laulāto kopīga manta, un šaubu gadījumā tiek pieņemts, ka manta pieder abiem līdzīgās daļās.

No minētā secināms, ka maksātnespējas procesā kreditoru prasījumu segšanai tiek novirzīta visa parādnieka manta, proti, arī tā, kas ietilpst laulāto kopmantā. Līdz ar to gadījumā, ja ir konstatējams, ka maksātnespējīgajai personai ir tiesības uz kādu mantu, kas ir reģistrēta uz parādnieka laulātā vārda, administratoram ir pamats veikt darbības, kas vērstas uz laulāto kopmantas sadali nolūkā iegūtos līdzekļus novirzīt parādnieka kreditoru prasījumu segšanai.

Tātad, ja laulāto mantiskās attiecības netiek regulētas ar laulības līgumu, tad apstāklis, ka manta publiskajos reģistros ir reģistrēta uz viena laulātā vārda, nebūt nenozīmē, ka tā vienmēr būs uzskatāma par viņa atsevišķo mantu.¹⁵⁴ Līdz ar to, pat ja transportlīdzeklis nav reģistrēts uz parādnieka vārda, minētais apstāklis neizslēdz šāda transportlīdzekļa pastāvēšanu laulāto kopīgajā mantā.

Savukārt kas attiecas uz transportlīdzekļa atsavināšanu, tad jāņem vērā, ka transportlīdzeklis ir savstarpēji savienotu lietu kopība, kura apgrozībā funkcionē kā viens vesels.¹⁵⁵ Turklāt tikai transportlīdzekļa kā vienas veselas ķermeniskas lietas atsavināšana var

¹⁴⁸ Maksātnespējas kontroles dienesta 2023. gada 2. maija vēstule Nr. 1-57n/2023/330.

¹⁴⁹ Civillikuma 89. panta otrā daļa.

¹⁵⁰ Latvijas Republikas Senāta Civillietu departamenta 2020. gada 29. aprīļa lēmums lietā Nr. SKC-107/2020.

¹⁵¹ Maksātnespējas likuma 94. panta trešā daļa.

¹⁵² Maksātnespējas likuma 137. panta 3. punkts un 138. panta pirmās daļas 1. punkts.

¹⁵³ Civillikuma 89. pants.

¹⁵⁴ Ceļu satiksmes likuma 11. panta otrā daļa noteic, ja transportlīdzeklis ir laulāto kopīga manta, laulātajam, uz kura vārda transportlīdzeklis reģistrēts, tā atsavināšanas (pārdošanas, dāvinājuma, maiņas) gadījumā rakstveidā jāapliecina, ka otram laulātajam nav pretenziju attiecībā uz transportlīdzekļa atsavināšanu.

¹⁵⁵ Civillikuma 849. pants.

garantēt potenciālo pircēju interesi to iegādāties un attiecīgi iegūt vairāk naudas līdzekļus kreditoru prasījumu segšanai fiziskās personas maksātnespējas procesā.

Līdz ar to Maksātnespējas kontroles dienests uzskata, ka administratoram transportlīdzeklis jāatsavina kā viena vesela ķermeniska lieta un no transportlīdzekļa pārdošanas iegūtie līdzekļi, kas atbilst parādnieka daļai laulāto mantā, jānovirza kreditoru prasījumu segšanai.

Vienlaikus norādāms, ka atbilstoši Civillikumam¹⁵⁶ fakts, ka zināma manta ir atsevišķa, jāpierāda tam laulātajam, kas to apgalvo. Tikai tādā gadījumā, ja laulātais pierāda, ka konkrētā manta ir laulātā atsevišķa manta, maksātnespējas procesa ietvaros administratoram nav pamata veikt darbības, kas vērstas uz mantas atgūšanu no parādnieka laulātā. Tātad jebkuri parādnieka laulātā iebildumi saistībā ar transportlīdzekļa atsavināšanu ir risināmi prasības tiesvedības kārtībā.¹⁵⁷

Par fiziskās personas naudas līdzekļu novirzīšanu bankrota procedūras laikā¹⁵⁸

- *Pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas parādnieka pienākums ir nodot administratora pārvaldījumā visu savu mantu, izņemot to mantu, uz kuru nav vēršama piedziņa, kā arī tos naudas līdzekļus, kas tiks izlietoti netiešo izdevumu segšanai. Līdz ar to ir tikai likumsakarīgi, ka, uzsākot maksātnespējas procesu, parādnieka rīcībā paliek naudas līdzekļi, uz kuriem nav vēršama piedziņa un kas parādniekam nepieciešami netiešo izdevumu segšanai.*

Iesniegumā lūgts sniegt viedokli, vai fiziskās personas maksātnespējas procesā parādniekam ir pienākums pārskaitīt uz administratora speciāli atvērto kontu visus savus naudas līdzekļus, kas bija parādnieka kontos maksātnespējas procesa pasludināšanas dienā, vai arī parādnieks ir tiesīgs atstāt sev naudas līdzekļus uzturēšanas izmaksu segšanai.

Pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas un bankrota procedūras uzsākšanas administrators, ja nepieciešams, ņem savā pārvaldījumā parādnieka mantu, izņemot mantu, uz kuru nevar vērst piedziņu, un Maksātnespējas likuma 140. panta 2. punktā minēto mantu, kā arī parādnieka valdījumā vai turējumā esošo trešajām personām piederošo mantu.¹⁵⁹ Tāpat Maksātnespējas likuma normas paredz parādniekam tiesības paturēt ienākums, kas nepieciešami fiziskās personas maksātnespējas procesa netiešo izmaksu segšanai (tostarp, uzturēšanas izdevumi).¹⁶⁰

Parādniekam ir pienākums ne vēlāk kā 10 dienu laikā pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas nodot administratoram savus naudas līdzekļus.¹⁶¹

Fiziskās personas maksātnespējas procesā bankrota procedūras ietvaros tiek realizēta visa parādnieka manta, un no tās realizācijas iegūtie līdzekļi novirzīti kreditoru prasījumu apmierināšanai, izņemot Civilprocesa likuma 1. pielikumā noteikto mantu un 596. pantā minētās summas.¹⁶²

Tādējādi administratoram ir tiesības prasīt no parādnieka viņa rīcībā esošos uzkrājumus, kā arī citus naudas līdzekļus, kurus parādnieks ir saņēmis pirms maksātnespējas procesa vai maksātnespējas procesa ietvaros, piemēram, dāvinājumi u.c.

¹⁵⁶ Civillikuma 91. pants.

¹⁵⁷ Civilprocesa likuma 633. pants.

¹⁵⁸ Maksātnespējas kontroles dienesta 2023. gada 19. janvāra vēstule Nr. 1-49n/2023/3.

¹⁵⁹ Maksātnespējas likuma 137. panta 6. punkts.

¹⁶⁰ Maksātnespējas likuma 140. panta 1. punkts.

¹⁶¹ Maksātnespējas likuma 139. panta 2. punkts.

¹⁶² Maksātnespējas likuma 128. panta ceturrtā daļa.

No iepriekš minētā izriet, ka pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas parādnieka pienākums ir nodot administratora pārvaldījumā visu savu mantu, izņemot to mantu, uz kuru nav vēršama piedziņa, kā arī tos naudas līdzekļus, kas tiks izlietoti netiešo izdevumu segšanai.¹⁶³ Līdz ar to ir tikai likumsakarīgi, ka, uzsākot maksātnespējas procesu, parādnieka rīcībā paliek naudas līdzekļi, uz kuriem nav vēršama piedziņa un kas parādniekam nepieciešami netiešo izdevumu segšanai.

Maksātnespējas likuma 139. pantā ir noteikti parādnieka pienākumi bankrota procedūras laikā, tostarp pienākums sniegt administratoram maksātnespējas procesam nepieciešamās ziņas¹⁶⁴. Atbilstoši atklātības un labticības principam parādniekam jāspēj pierādīt uzturēšanas izmaksu pamatotību, lai kreditori un tiesa nepieciešamības gadījumā varētu pārliecināties, ka parādnieks Maksātnespējas likumā noteiktos pienākumus īsteno godprātīgi.

Vienlaikus uzsverams, ka maksātnespējas procesa sekmīgas norises nodrošināšanai ir nepieciešama administratora un parādnieka konstruktīva sadarbība, un paša parādnieka interesēs ir sniegt administratoram nepieciešamo informāciju, lai vienlaikus novērstu jebkādas šaubas par iespējamajiem ierobežojumiem maksātnespējas procesa norisē.

Par uztura līgumu fiziskās personas maksātnespējas procesā¹⁶⁵

- *Nekustamais īpašums, kas iegūts uz uztura līguma pamata, nevar tikt pārdots uztura devēja (parādnieka) maksātnespējas procesā. Tomēr tas neizslēdz administratora pienākumu izvērtēt noslēgtā uztura līguma turpināšanas iespējamību vai tā atcelšanu.*

Iesniegumā lūgts sniegt skaidrojumu, vai iesniedzot fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu, tiks skarts uz parādnieka vārda reģistrētais nekustamais īpašums ar apgrūtinājumu (uztura līgums ar apgrūtinājumiem), ja uztura ņēmējs ir dzīvs.

Pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas parādnieks zaudē tiesības rīkoties ar visu savu mantu, kā arī viņa valdījumā vai turējumā esošo trešajām personām piederošo mantu (izņemot mantu, uz kuru nevar vērst piedziņu), un šīs tiesības iegūst administrators.¹⁶⁶ Tāpat administrators arī nodrošina parādnieka mantas pārdošanu.¹⁶⁷

Parādnieka mantas jēdzienā ietilpst parādnieka nekustamais īpašums un kustamā manta, tai skaitā naudas līdzekļi, kas iegūti, atsavinot parādnieka mantu, saskaņā ar Maksātnespējas likuma 93. pantu atgūtā manta, augļi, kas iegūti no parādnieka mantas maksātnespējas procesa laikā, fiziskās personas maksātnespējas procesa laikā cita tiesiski iegūtā manta, kā arī parādnieka ienākumi, kas gūti fiziskās personas maksātnespējas procesa laikā.¹⁶⁸ No minētā izriet, ka trešajām personām piederoša manta neietilpst parādnieka mantas kopumā, līdz ar to nav realizējama parādnieka maksātnespējas procesā, jo šāda rīcība būtu pretrunā ne tikai fiziskās personas maksātnespējas procesa mērķim,¹⁶⁹ kas paredz tikai konkrētajai fiziskajai personai piederošās mantas realizāciju maksātnespējas procesa ietvaros, bet arī var aizskart trešo personu īpašuma tiesības. Tas nozīmē, ka fiziskās personas maksātnespējas procesā administratoram ir tiesības pārdot vienīgi parādnieka mantu, nevis citām personām piederošo mantu.

Ar uztura līgumu jāsaprot, ka viena puse nodod otrai naudā vai graudā kādu mantisku vērtību, par ko otrā tai dod uzturu, kamēr uztura ņēmējs dzīvo, ja vien par šā pienākuma ilgumu

¹⁶³ Maksātnespējas likuma 172. panta piektā daļa.

¹⁶⁴ Maksātnespējas likuma 139. panta 5. punkts.

¹⁶⁵ Maksātnespējas kontroles dienesta 2022. gada 1. decembra vēstule Nr. 1-49n/2022/74.

¹⁶⁶ Maksātnespējas likuma 134. panta otrās daļas 2. punkts.

¹⁶⁷ Atbilstoši Maksātnespējas likuma 145. panta pirmajai daļai.

¹⁶⁸ Maksātnespējas likuma 92. pants kopsakarā ar Maksātnespējas likuma 143. panta pirmo daļu.

¹⁶⁹ Atbilstoši Maksātnespējas likuma 5. panta pirmajai daļai.

nav norunāts citādi.¹⁷⁰ Respektīvi uztura līgums ir atsavinājuma līgums, kura rezultātā ne tikai mainās atsavināmās mantas īpašnieks, bet rodas arī ilgstoši pildāma uztura došanas saistība.¹⁷¹ Tātad uztura līgums nav pielīdzināms nekustamā īpašuma pirkšanai, jo uztura devējs nekustamo īpašumu, kas tiek minēts līgumā, saņem par uztura ņēmējam sniegtajiem pakalpojumiem.

Vienlaikus norādāms, ka uztura devējam savas saistības pret mantas devēju ir jāpilda ilgstoši, līdz ar to svarīga nozīme ir šo saistību tiesību pastiprinājumiem. Attiecībā uz atsavinātu nekustamo īpašumu Civillikumā¹⁷² ir noteikts pastiprinājums: ķīlas tiesības ierakstīšana zemesgrāmatā uztura vērtībā. Proti, īpašuma ieguvējs nevar bez uztura saņēmēja piekrišanas pārdot vai citādi atsavināt nekustamo īpašumu, un līdz ar to visā līguma darbības laikā pastāv iespēja to atprasīt, ja uztura devējs nepilda savas saistības.¹⁷³

Papildus atzīmējams, ka fiziskās personas maksātnespējas procesā parādniekam ir pienākums gūt ienākumus atbilstoši savām spējām,¹⁷⁴ lai pilnīgāk apmierinātu kreditoru prasījumus, paturot līdz divām trešdaļām no saviem ienākumiem uzturēšanas izmaksu segšanai.¹⁷⁵

Savukārt, ja maksātnespējas gadījumā parādnieka manta un ienākumi nav pietiekami kreditoru prasījumu segšanai Maksātnespējas likumā noteiktā apmērā, tad izvērtējams, vai uztura devējs var pilnvērtīgi nodrošināt savas saistības pret uztura ņēmēju, kas varētu būt par pamatu uztura līguma atcelšanai uztura devēja vaina dēļ.¹⁷⁶ Gadījumā, ja maksātnespējas procesa ietvaros parādnieka nekustamais īpašums, kas nostiprināts zemesgrāmatā uz uztura līguma pamata, tiktu pārdots izsolē, tad apstiprinot izsoles aktu, tiktu dzēsti visi zemesgrāmatā ar šo īpašumu ierakstīti apgrūtinājumi un aizlieguma atzīmes,¹⁷⁷ kas būtu pretrunā Civillikumā paredzētajam pastiprinājumam (ķīlas tiesībām)¹⁷⁸ attiecībā uz uztura devēju.

Līdz ar to nekustamais īpašums, kas iegūts uz uztura līguma pamata, nevar tikt pārdots uztura devēja (parādnieka) maksātnespējas procesā. Tomēr tas neizslēdz administratora pienākumu izvērtēt noslēgtā uztura līguma turpināšanas iespējamību vai tā atcelšanu. Proti, atbilstoši Maksātnespējas likumā noteiktajam lemt par konkrētas mantas pārdošanu kreditoru prasījumu apmierināšanai, ir administratora ekskluzīvā kompetence.

¹⁷⁰ Civillikuma 2096. pants.

¹⁷¹ Sk. Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2012. gada 25. janvāra spriedumu lietā Nr. SKC-227/2012.

¹⁷² Sk. 2100. pantu.

¹⁷³ Torgāns K., Saistību tiesības. Otrais papildinātais uzdevums – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2018, 280-281. lpp.

¹⁷⁴ Atbilstoši Maksātnespējas likuma 139. panta 1. punktam.

¹⁷⁵ Maksātnespējas likuma 140. panta 1. punkts un 161. panta 1. punkts.

¹⁷⁶ Sk. Civillikuma 2105. pantu.

¹⁷⁷ Sk. Maksātnespējas likuma 115. panta pirmo daļu un Civilprocesa likuma 613. panta piektās daļas 4. punktu.

¹⁷⁸ Sk. 2100. pantu.

5. PĀRROBEŽU MAKSĀTNESPĒJAS PROCESS

*Par fiziskās personas maksātnespējas procesa uzsākšanu*¹⁷⁹

- *Regula (ES) 2015/848 ļauj sākt maksātnespējas procedūru dalībvalstī, kurā ir parādnieka galveno interešu centrs.*
- *Tikai tiesas ekskluzīvā kompetencē ir noteikt fiziskās personas galveno interešu centru, rūpīgi izvērtējot katras konkrētās lietas apstākļus.*
- *Maksātnespējas procesa ietvaros administrators izvērtē, vai parādniekam uzņēmums ir būtiski nepieciešama ienākumu gūšanai un, ņemot vērā faktiskos apstākļus, lemj, vai šis uzņēmums ir atsavināms.*

Iesniegumā lūgts sniegt skaidrojumu, vai gadījumā, ja fiziskai personai (Latvijas Republikas pilsonim) ir parādsaistības citā Eiropas Savienības dalībvalstī, bet pieder uzņēmums Latvijā, ir tiesības iesniegt fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu Latvijā? Vai ir noteikts laiks, kāds ir jānodzīvo Latvijā pirms pieteikuma iesniegšanas? Vai fiziskās personas maksātnespējas procesa uzsākšana var nozīmēt nodibinātā uzņēmuma atsavināšanu?

Fiziskās personas maksātnespējas procesa subjekts var būt jebkura fiziskā persona, kura pēdējo sešu mēnešu laikā ir bijusi Latvijas Republikas nodokļu maksātājs un kurai ir finansiālas grūtības.¹⁸⁰

Jāņem vērā, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa piemērošanas priekšnoteikums ir fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīta iemaksa divu minimālo mēnešalgu apmērā (šobrīd ir 1240 euro), kas iemaksājams Maksātnespējas kontroles dienesta deponēto līdzekļu kontā Valsts kasē.¹⁸¹ Depozīts tiek izmantots administratora atlīdzības segšanai, kas ir daļa no izmaksām maksātnespējas procesā. Respektīvi, ja tiek plānots iesniegt tiesā pieteikumu par fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanu, tad depozīta iemaksa divu minimālo mēnešalgu apmērā ir jāiemaksā uzreiz un to nevar maksāt pa daļām.

Tāpat jāņem vērā, ka papildus depozīta iemaksai jāveic arī valsts nodevas samaksa par fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanu tiesā 70 euro apmērā.

Ja persona vēlas uzsākt fiziskās personas maksātnespējas procesu Latvijā, pieteikumā jāiekļauj [Civilprocesa likuma 363.²³ pantā](#) noteiktā informācija, tostarp, vai maksātnespējas procesam piemērojami [Regulas \(ES\) 2015/848](#) noteikumi.

Viens no Regulas (ES) 2015/848 pamatprincipiem ir universāluma princips, kas paredz, ka visus nolēmumus, ar ko sāk galveno maksātnespējas procedūru, atzīst visās citās dalībvalstīs no brīža, kad tie stājas spēkā procedūras sākšanas valstī.¹⁸² Atzīšana ir tūlītēja, t.i., atzīšana notiek, pamatojoties uz Regulu (ES) 2015/848, bez jebkādas vajadzības pārskatīt no jauna vai pārbaudīt procedūras sākšanas valsts nolēmumu, kā arī minētā tiesas nolēmuma spēkā esamībai citā dalībvalstī nav nepieciešamas nekādas turpmākas formalitātes. No minētā izriet, ka nevar apstrīdēt maksātnespējas faktu, nedz arī maksātnespējas procesa norises un izbeigšanas sekas tikai tāpēc vien, ka tas noritējis citā dalībvalstī.

¹⁷⁹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2023. gada 28. jūnija vēstule Nr. 1-49n/2023/33.

¹⁸⁰ Maksātnespējas likuma 127. panta pirmā daļa.

¹⁸¹ Maksātnespējas likuma 129. panta otrā daļa.

¹⁸² Regulas (ES) 2015/848 19. panta 1. punkts.

Regula (ES) 2015/848 ļauj sākt maksātnespējas procedūru dalībvalstī, kurā ir parādnieka galveno interešu centrs^{183, 184}.

Savukārt pirms maksātnespējas procedūras sākšanas kompetentajai tiesai pēc savas iniciatīvas būtu jāpārbauda, vai parādnieka galveno interešu centrs vai parādnieka uzņēmējdarbības vieta faktiski atrodas tās piekritisbā.¹⁸⁵

Līdz ar to tikai tiesas ekskluzīvā kompetencē ir noteikt fiziskās personas galveno interešu centru, rūpīgi izvērtējot katras konkrētās lietas apstākļus. Vienlaikus tiesu praksē ir atzīts, ka jurisdikcijas izvērtēšana nevar liecināt par atšķirīgu attieksmi pret dažādu valstu pilsoņiem, bet norāda uz tiesas likumā noteikto pienākumu izpildi.¹⁸⁶

Norādāms, ka vairākos tiesu nolēmumos, izskatot jautājumu par galvenā interešu centra noteikšanu, ir nostiprināta atziņa par formālu Maksātnespējas likuma 127. panta pirmās daļas nosacījumu izpildes nepieļaujamību. Tas ir, nav pieļaujama, piemēram, formāla dzīvesvietas deklarēšana, reģistrēšanās nodokļu maksātāju reģistrā, kā arī kreditoru informēšana par jauno atrašanās vietu, kuras patiesais mērķis ir iegūt labvēlīgāku tiesisko statusu, kaitējot kreditoru kopuma interesēm, jo šādi apstākļi katrā konkrētā gadījumā vērtēti kā Regula (ES) 2015/848 preambulas 5. apsvērumā definētā mērķa neievērošana (labvēlīgākās tiesas izvēle).¹⁸⁷

Civilprocesa likuma 363.²³ panta otrā daļa noteic, ka maksātnespējas procesa pieteikumam pievieno dokumentus, kas apstiprina valsts nodevas un citu tiesas izdevumu samaksu likumā noteiktajā kārtībā un apmērā, fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīta samaksu un apstākļus, uz kuriem pieteikums pamatots. Maksātnespējas pieteikumam jāpievieno dokumenti, kas apstiprina apstākļus, uz kuriem pieteikums pamatots. Tas nozīmē, ka visi maksātnespējas procesa pieteikumā norādītie fakti ir jāpamato ar dokumentiem un tie jāpievieno maksātnespējas procesa pieteikumam, lai tiesa varētu pārliecināties par minēto faktu pastāvēšanu. Tiesā ir jāiesniedz izziņas, kas apliecina, ka attiecībā uz konkrēto fizisko personu var piemērot maksātnespējas procesu, proti, Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra izziņa, kas apstiprina, ka fiziskā persona atbilst maksātnespējas procesa subjektam; pierādījumi, kas apliecina, ka fiziskā persona sešu mēnešu laika periodā pirms maksātnespējas pieteikuma iesniegšanas bijusi Latvijas Republikas nodokļu maksātājs (izziņa no VID). Tāpat būtu vēlams pieteikumam pievienot Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes izziņu par personas deklarēto adresi, kas pierāda, ka fiziskajai personai ir tiesības vērsties konkrētajā tiesā, kā arī apliecina tiesisko saikni ar Latvijas Republiku.

Norādāms, ka tiesas bieži pieprasa iesniegt izziņas, kas liecina par fiziskās personas mantisko stāvokli, proti, izziņas no publiskiem reģistriem, kas apliecina, vai uz fiziskās personas vārda ir reģistrēti transportlīdzekļi vai kustams/nekustams īpašums, vai tai pieder kāda uzņēmuma kapitāldaļas utt. (izziņas no Zemesgrāmatu nodaļas vai Tiesu administrācijas par fiziskajai personai piederošiem īpašumiem, Ceļu satiksmes drošības direkcijas izziņa,

¹⁸³ Lai gan jēdziena "galveno interešu centrs" definīcija Regulā nav sniegta, tā darbības joma tomēr ir izskaidrota Regulas preambulas 28. apsvērumā. Proti, īpaša uzmanība būtu jāvelta kreditoriem un viņu priekšstatam par to, kur parādnieks pārvalda savas intereses. No minētā izriet, ka galveno interešu centrs ir identificējams atkarībā no trešajām personām objektīviem un pārbaudāmiem kritērijiem. Šī objektivitāte un pārbaudes iespēja trešajām personām ir vajadzīga tiesiskās drošības un paredzamības nodrošināšanai attiecībā uz piekritīgās tiesas noteikšanu, lai sāktu maksātnespējas procedūru.

¹⁸⁴ Parlamenta un Padomes regulas Nr. 2015/848 par maksātnespējas procedūrām preambulas 30. apsvērumš.

¹⁸⁵ Parlamenta un Padomes regulas Nr. 2015/848 par maksātnespējas procedūrām preambulas 27. apsvērumš.

¹⁸⁶ Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2020. gada 15. aprīļa lēmums lietā Nr. CA-0360-20/11; ECLI:LV:ZAT:2020:0415.CA036020.5.L.

¹⁸⁷ skatīt, piemēram, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2018. gada 13. novembra lēmums lietā Nr. CA3452-18/37, ECLI:LV:RAT:2018:1113:CA345218.4.L; Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2019. gada 17. maija lēmums lietā Nr. CA-1944-19/18, ECLI:LV:RAT:2019:0517:CA194419.4.L; Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2020. gada 9. janvāra lēmums lietā Nr. CA-0864-20/33, ECLI:LV:RAT:2020:0109.CA086420.5.L; Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2020. gada 4. februāra lēmums lietā Nr. CA-1008-20/6, ECLI:LV:RAT:2020:0204.CA100820.5.L; Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2020. gada 15. aprīļa lēmums lietā Nr. CA-0360-20/11; ECLI:LV:ZAT:2020:0415.CA036020.5.L.

nepieciešamības gadījumā izziņa no Valsts tehniskās uzraudzības aģentūras, Latvijas Centrālā depozitārija).

Papildus norādām, ka informācija par fiziskās personas maksātnespējas procesu atbilstoši Maksātnespējas likuma regulējumam ir atrodamā Maksātnespējas kontroles dienesta tīmekļa vietnē, sadaļā "[Fiziskās personas maksātnespējas process](#)", kur sniegtas atbildes uz galvenajiem ar fiziskās personas maksātnespējas procesu saistītiem jautājumiem.

Attiecībā uz jautājumu par parādniekam piederoša uzņēmuma atsavināšanu norādāms, ka parādniekam ir tiesības paturēt mantu, kas viņam būtiski nepieciešama ienākumu gūšanai.¹⁸⁸ Proti, maksātnespējas procesa ietvaros administrators izvērtē, vai parādniekam uzņēmums ir būtiski nepieciešama ienākumu gūšanai un, ņemot vērā faktiskos apstākļus, lemj, vai šis uzņēmums ir atsavināms.

Par pārrobežu maksātnespējas procesa atzīšanu¹⁸⁹

- *Lai ārvalstu (kas nav Eiropas Savienības dalībvalsts) tiesas nolēmumi, kas saistīti ar maksātnespējas procesu, tiktu atzīti Latvijā, personai atbilstoši Civilprocesa likuma 638. pantam jāiesniedz pieteikums tiesā par ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšanu vai atzīšanu un izpildīšanu.*

Iesniegumā lūgts sniegt viedokli, kā rīkoties, ja zvērināts tiesu izpildītājs un kreditors atsakās atzīt pārrobežu maksātnespējas procesu.

Eiropas Savienības dalībvalstīs pārrobežu maksātnespējas jautājumus regulē tostarp [Regula \(ES\) 2015/848](#) par maksātnespējas procedūrām (piemērojama maksātnespējas procedūrām, kas uzsāktas pēc 2017. gada 26. jūnija).¹⁹⁰

Viens no Regulas (ES) 2015/848 pamatprincipiem ir universāluma princips, kas paredz, ka visus nolēmus, ar ko sāk galveno maksātnespējas procedūru, atzīst visās citās dalībvalstīs no brīža, kad tie stājas spēkā procedūras sākšanas valstī.¹⁹¹ Atzīšana ir tūlītēja, t.i., atzīšana notiek, pamatojoties uz Regulu, bez jebkādas vajadzības pārskatīt no jauna vai pārbaudīt procedūras sākšanas valsts nolēmumu, kā arī minētā tiesas nolēmuma spēkā esamībai citā dalībvalstī nav nepieciešamas nekādas turpmākas formalitātes. No minētā izriet, ka nevar apstrīdēt maksātnespējas faktu, nedz arī maksātnespējas procesa norises un izbeigšanas sekas tikai tāpēc vien, ka tas noritējis citā dalībvalstī.

Jāņem vērā, ka viens no Regulas (ES) 2015/848 mērķiem ir tiesiskās palāvības un darījumu drošības aizsargāšana pārrobežu maksātnespējas gadījumā. Regula (ES) 2015/848 respektē un aizsargā to kreditoru tiesības, kas atrodas citās dalībvalstīs. Atbilstoši Regulas (ES) 2015/848 54. panta 1. punktam, tiklīdz kādā dalībvalstī ir sāktā maksātnespējas procedūra, šīs valsts tiesa, kurai ir piekritība, vai tās ieceltais administrators nekavējoties informē zināmos ārvalstu kreditorus.

Latvijas Republikas Augstākā tiesa savulaik ir norādījusi, ka maksātnespējas procedūras uzsākšana un izbeigšanas sekas nevar ietekmēt kreditoru, kurš nav ticis informēts par maksātnespējas procedūru un kreditora prasījuma pieteikšanu.¹⁹²

Jebkuras dalībvalsts kompetentās institūcijas (tiesas) spriedumam par maksātnespējas procesa pasludināšanu un izbeigšanu piemīt juridisks spēks, kas nodrošina iespēju šo dokumentu izmantot tiesību īstenošanai vai likumisko interešu aizstāvībai visās Eiropas

¹⁸⁸ Maksātnespējas likuma 140. panta 2. punkts.

¹⁸⁹ Maksātnespējas kontroles dienesta 2023. gada 24. aprīļa vēstule Nr. 1-49n/2023/19.

¹⁹⁰ Latvijas Republikas Tieslietu ministrija. Pārrobežu maksātnespēja. Pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/cits/parrobezu-maksatnespeja-1>

¹⁹¹ Regulas (ES) 2015/848 19. panta 1. punkts.

¹⁹² Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2016. gada 26. februāra spriedums lietā Nr. C19056212, SKC-77/2016.

Savienības dalībvalstīs attiecībā uz valsts iestādēm un citām juridiskām un fiziskām personām. Līdz ar citas dalībvalsts nolēmumu, ar kuru izbeigts maksātnespējas process var iesniegt kreditoriem vai jebkurai citai personai vai institūcijai, un šis dokuments ir tikpat saistošs kā tad, ja šo nolēmumu būtu pasludinājusi Latvijas tiesa.

Savukārt attiecībā uz ārvalsts, kas nav Eiropas Savienības dalībvalstis, tiesu nolēmumiem, norādāms, ka saskaņā ar vispārēju principu, vienas valsts teritorijā pieņemts nolēmums ir saistošs un izpildāms tikai šīs konkrētās valsts teritorijā.¹⁹³ Juridisku spēku ārvalsts nolēmums iegūst tikai ar brīdi, kad tas ir noteiktā procesuālā kārtībā atzīts. Tādējādi ārvalsts (kas nav Eiropas Savienības dalībvalsts) sprieduma izpildes priekšnosacījums ir tā atzīšana, un kamēr konkrētais ārvalstī pasludinātais nolēmums nav atzīts Latvijā, tam nav juridiska spēka Latvijas teritorijā un to nav iespējams izpildīt.

Ārvalsts (kas nav Eiropas Savienības dalībvalsts) tiesas nolēmumu atzīšana Latvijā noris saskaņā ar [Civilprocesa likumu](#), un ir tiesas ekskluzīvā kompetencē. Attiecīgi, lai ārvalstu tiesas nolēmumi, kas saistīti ar maksātnespējas procesu, tiktu atzīti Latvijā, personai atbilstoši [Civilprocesa likuma 638. pantam](#) jāiesniedz pieteikums tiesā par ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšanu vai atzīšanu un izpildīšanu.

¹⁹³ Autoru kolektīvs Torgāna, K. zinātniskajā redakcijā (2014). Civilprocesa likuma komentāri. III daļa.

6. CITI AR MAKSĀTNESPĒJAS TIESĪBĀM SAISTĪTI JAUTĀJUMI

Par kapitāla pieauguma nodokli fiziskās personas maksātnespējas procesā¹⁹⁴

- *Kapitāla pieauguma nodoklis ir uzskatāms par tiešajām izmaksām un ir sedzams no parādnieka mantas pārdošanas rezultātā iegūtajiem līdzekļiem.*

Iesniegumā lūgts sniegt viedokli, vai, ņemot vērā Senāta nolēmumā¹⁹⁵ atzīto, no bankrota procedūras laikā pārdotā parādniekam piederoša nekustamā īpašuma (pārdots pirms stājās spēkā likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 9. panta pirmās daļas 35.⁷ punkta grozījumi), administratoram jāietur kapitāla pieauguma nodoklis.

Maksātnespējas process ir speciāls tiesiska rakstura pasākumu kopums, kas vērsts uz parādnieka maksātnespējas atjaunošanu un kreditoru prasījumu segšanu. Gan juridiskās personas maksātnespējas procesā, gan fiziskās personas maksātnespējas procesā administrators ņem savā valdījumā parādniekam piederošo mantu un nodrošina šīs mantas pārdošanu. Maksātnespējīgajai fiziskajai personai ir tiesības paturēt ienākumus, kas nepieciešami fiziskās personas maksātnespējas procesa netiešo izmaksu segšanai un mantu, kas viņam būtiski nepieciešama ienākumu gūšanai.¹⁹⁶ Savukārt pārējie ienākumi, kā arī visa parādnieka manta tiek novirzīta kreditoru prasījumu segšanai un maksātnespējas procesa izmaksu segšanai, tai skaitā tādu izmaksu segšanai, kas saistītas ar parādnieka mantas pārdošanu.

Iedzīvotāju ienākuma nodoklis ir nodoklis, ar ko apliek fiziskās personas gūtos ienākumus, un tas sastāv cita starpā no nodokļa par ienākumu no kapitāla, tai skaitā nodokļa no kapitāla pieauguma.¹⁹⁷ Pie fiziskās personas ienākumiem, par kuriem ir jāmaksā nodoklis, pieskaitāmi ienākumi no nekustamā īpašuma atsavināšanas, ja [likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 9. pantā](#) nav noteikts citādi.¹⁹⁸

Gada apliekamajā ienākumā netiek ietverti un ar nodokli netiek aplikts ienākums, kas gūts no kapitāla aktīva atsavināšanas fiziskās personas maksātnespējas procesā, ja fiziskā persona atbrīvota no saistībām saskaņā ar [Maksātnespējas likuma 164. panta](#) noteikumiem.¹⁹⁹ Par ienākuma gūšanas dienu no ienākuma, kas gūts no kapitāla aktīva atsavināšanas fiziskās personas maksātnespējas procesā, uzskata dienu, kad tiesa pieņēmusi lēmumu par fiziskās personas maksātnespējas procesa izbeigšanu.²⁰⁰

Ja maksātnespējas procesa ietvarā parādniekam piederošais nekustamais īpašums tiek pārdots pirms likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" grozījumu stāšanās spēkā 2022. gada 14. novembrī, attiecīgi ir piemērojams pārejas noteikumu 188. punktā noteiktais, proti, likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 9. panta pirmās daļas 35.⁷ punkts un 16.¹ panta 17. daļa attiecināma uz to fiziskās personas maksātnespējas procesa ietvaros atsavināto kapitāla aktīvu, kas atsavināts pēc šo normu spēkā stāšanās dienas.

Atbilstoši tiesu praksei²⁰¹ nodoklis no kapitāla pieauguma ir sasaistīts ar ienākumu no konkrētā nekustamā īpašuma atsavināšanas. Tātad nodoklis ir skaidri identificējams ar konkrēto ienākumu no bankrota procedūras laikā atsavinātā nekustamā īpašuma. Tas arī nozīmē, ka

¹⁹⁴ Maksātnespējas kontroles dienesta 2023. gada 1. marta vēstule Nr. 1-49n/2023/12.

¹⁹⁵ Latvijas Republikas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2022. gada 12. decembra spriedums lietā Nr. A420316017, SKA-45/2022.

¹⁹⁶ Maksātnespējas likuma 140. panta 1. un 2. punkts.

¹⁹⁷ Likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 1. panta pirmās daļas 4. punkts.

¹⁹⁸ Likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 8. panta trešās daļas 11. punkts.

¹⁹⁹ Likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 9. panta pirmās daļas 35.⁷ punkts.

²⁰⁰ Likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 16.¹ panta 17. daļa.

²⁰¹ Latvijas Republikas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2022. gada 12. decembra spriedums lietā Nr. A420316017, SKA-45/2022.

nodoklis nav regulārs maksājums, kas veicams, parādniekam apmierinot savas ikdienas vajadzības un sedzot regulāros obligātos izdevumus. Tieši pretēji – tas ir nodoklis, kas ir radies tikai tāpēc, ka bankrota procedūras laikā ir pārdots parādniekam piederošs nekustamais īpašums, lai apmierinātu kreditoru prasījumus.

Tātad pēc savas būtības nodoklis no kapitāla pieauguma par ienākumu, kas gūts, atsavinot nekustamo īpašumu bankrota procedūras laikā, neatbilst likuma 172. panta ceturtajā daļā reglamentētajām netiešajām jeb uzturēšanas izmaksām, bet atbilstoši likumā definētajai maksātnespējas procesa izmaksu jēgai tam ir tiešo izmaksu daba.²⁰²

Nemot vērā iepriekš minēto, kapitāla pieauguma nodoklis ir uzskatāms par tiešajām izmaksām un ir sedzams no parādnieka mantas pārdošanas rezultātā iegūtajiem līdzekļiem.²⁰³

Vēršam uzmanību, ka katras konkrētās situācijas izvērtēšana un attiecīgo tiesisko līdzekļu izvēle ir administratora ekskluzīvā kompetencē, lai atbilstoši Maksātnespējas likuma regulējumam nodrošinātu efektīvu un likumīgu maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu. Līdz ar to administratoram kā savas jomas speciālistam pašam ir jāizlemj par pareizo rīcību konkrētās situācijās, jo atbildība par pieņemto lēmumu izriet no administratora pienākumiem.

Par nepatiesa maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanu²⁰⁴

- *Lai personu varētu atzīt par vainīgu un sodāmu par Krimināllikumā minētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem, ir jākonstatē, vai personas veiktās darbības atbilst Krimināllikumā definētā noziedzīgā nodarījuma sastāvam. Attiecīgi jautājumu par to, vai personai ir piemērojams kriminālsods par nepatiesa maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanu, ir atkarīgs no tiesas izvērtējuma, jo tikai tiesa ir kompetenta to vērtēt*

Iesniegumā lūgts skaidrot, vai personai var piemērot kriminālsodu par nepatiesa maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanu²⁰⁵, ja pēc tā iesniegšanas termiņa beigām, kas personai tika noteikts, konstatēta nepatiesa maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšana.

Vispirms norādāms, ka par pienākuma nepildīšanu Maksātnespējas likumā noteiktajos gadījumos iesniegt juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu ir paredzēta administratīvā atbildība.²⁰⁶ Administratīvā pārkāpuma procesu tādos gadījumos veic VID.²⁰⁷

Savukārt, lai tiesa pasludinātu maksātnespējas procesu, Maksātnespējas likumā²⁰⁸ un Civilprocesa likumā²⁰⁹ pieteicējam ir noteikts pienākums iesniegt tiesai noteikta satura ziņas. Tā ir obligāta prasība, lai tiesa lemtu par maksātnespējas procesa pasludināšanu. Tas nozīmē, ka normatīvajos aktos minētajām nepieciešamajām ziņām, kuras sniedzamas tiesā un uz kuru pamata tiesa var pasludināt maksātnespējas procesu, ir juridiska nozīme.

Atbilstoši Civilprocesa likumā²¹⁰ noteiktajam, ja pieteikumā norādītā maksātnespējas procesa pazīme netiek konstatēta, tiesa maksātnespējas procesa pieteikumu noraida un izbeidz juridiskās personas maksātnespējas procesa lietu, kā arī izlemj jautājumu, vai maksātnespējas procesa pieteikums atzīstams par nepamatotu vai apzināti nepatiesu. Tātad tiesa attieksmi pret

²⁰² Latvijas Republikas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2022. gada 12. decembra spriedums lietā Nr. A420316017, SKA-45/2022.

²⁰³ Maksātnespējas likuma 172. panta trešā daļa.

²⁰⁴ Maksātnespējas kontroles dienesta 2023. gada 23. februāra vēstule Nr. 1-49n/2023/11.

²⁰⁵ Krimināllikuma 214. pants.

²⁰⁶ Maksātnespējas likuma 178. pants.

²⁰⁷ Maksātnespējas likuma 180. pants.

²⁰⁸ Maksātnespējas likuma 57. pants.

²⁰⁹ Civilprocesa likuma 363.³ pants.

²¹⁰ Civilprocesa likuma 363.¹³ devītā daļa.

maksātnespējas procesa pieteikumu pauž (proti, vērtē, vai pieteikums bijis nepamatots vai apzināti nepatiess) pēc tam, kad tā nekonstatē norādīto maksātnespējas procesa pazīmi.²¹¹

Lai personu varētu atzīt par vainīgu un sodāmu par Krimināllikumā minētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem, ir jākonstatē, vai personas veiktās darbības atbilst Krimināllikumā definētā noziedzīgā nodarījuma sastāvam. Attiecīgi jautājumu par to, vai personai ir piemērojams kriminālsods par nepatiesa maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanu, ir atkarīgs no tiesas izvērtējuma, jo tikai tiesa ir kompetenta to vērtēt, savukārt Maksātnespējas kontroles dienestam šāda kompetence Maksātnespējas likumā nav piešķirta.²¹²

Par iemaksātā depozīta atgūšanu²¹³

- *Ievērojot juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas un depozīta iemaksas mērķi secināms, ka tiesiskais regulējums neparedz kreditoram iespēju atgūt samaksāto depozītu divu minimālo mēnešalgu apmērā no esošās vai bijušās uzņēmuma valdes tā iemesla dēļ, ka Maksātnespējas likums noteic pienākumu parādniekam iesniegt juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu.*

*Iesniegumā lūgts skaidrot, ja kreditors iesniedz tiesā pieteikumu par juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanu, ir iespējams atgūt samaksāto depozītu divu minimālo mēnešalgu apmērā no esošās vai bijušās uzņēmuma valdes sakarā ar parādnieka pienākumu iesniegt šādu pieteikumu.*²¹⁴

Juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu var iesniegt kreditors vai kreditori, ja pastāv kāda no Maksātnespējas likumā noteiktajām juridiskās personas maksātnespējas procesa pazīmēm.²¹⁵ Savukārt atbilstoši Civilprocesa likuma noteikumiem²¹⁶, tiesa pasludina juridiskās personas maksātnespējas procesu, ja tā pieteikuma izskatīšanas dienā konstatē pieteikumā norādīto maksātnespējas procesa pazīmi.

Norādāms, ka tiesa konstatē objektīvi pastāvošu maksātnespējas subjekta nespēju pildīt savas saistības un, pasludinot maksātnespējas procesu, aizsargā finansiālās grūtībās nonākušā komersanta un tā kreditoru interešu samērošanu. Līdz ar to maksātnespējas process ir nepieciešams, lai apstākļos, kad parādniekam ir ierobežotas iespējas apmierināt savu kreditoru prasījumus, administrators veiktu Maksātnespējas likumā paredzēto pasākumu kopumu kreditoru prasījumu apmierināšanai, tostarp pārdotu parādnieka aktīvus.

No iepriekš minētā izriet, ka maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšana nav civiltiesiska strīda izšķiršanas veids, bet gan līdzeklis, lai konstatētu objektīvi pastāvošu maksātnespējas subjekta nespēju pildīt savas saistības un veicinātu finansiālās grūtībās nonākušā komersanta un tā kreditoru interešu samērošanu.

Savukārt depozīta iemaksa divu minimālo mēnešalgu apmērā ir priekšnoteikums juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanai tiesā²¹⁷ un depozīta mērķis ir segt juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksas, ja parādniekam nav mantas vai tās apmērs ir mazāks par depozīta apmēru un kreditori nav izlēmuši izmantot citu finansēšanas avotu.²¹⁸

²¹¹ Alliks A. Reiderisms un Krimināllikuma 214. pants. Jurista Vārds, 12. 05. 2015., Nr. 19 (871).

²¹² Maksātnespējas likuma 173. un 174.¹ pants.

²¹³ Maksātnespējas kontroles dienesta 2023. gada 14. februāra vēstule Nr. 1-49n/2023/7.

²¹⁴ Maksātnespējas likuma 60. panta trešā daļa.

²¹⁵ Maksātnespējas likuma 60. panta pirmās daļas 1. punkts.

²¹⁶ Civilprocesa likuma 363.¹³ otrā daļa.

²¹⁷ Maksātnespējas likuma 62. panta pirmā daļa un Civilprocesa likuma 363.² panta otrā daļa.

²¹⁸ Maksātnespējas likuma 62. panta otrā daļa.

Ievērojot juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas un depozīta iemaksas mērķi secināms, ka tiesiskais regulējums neparedz kreditoram iespēju atgūt samaksāto depozītu divu minimālo mēnešalgu apmērā no esošās vai bijušās uzņēmuma valdes tā iemesla dēļ, ka Maksātnespējas likums noteic pienākumu parādniekam iesniegt juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu.

Papildus jānorāda, ka esošās vai bijušās uzņēmuma valdes rīcība maksātnespējas procesā tiek izvērtēta zaudējumu nodarīšanas parādniekam kontekstā. Proti, Maksātnespējas likums noteic administratora pienākumu pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas izvērtēt un celt tiesā prasības pret juridiskās personas pārvaldes institūciju locekļiem un kapitālsabiedrības dalībniekiem (akcionāriem) par viņu nodarīto zaudējumu atlīdzību, kā arī pret personālsabiedrības personiski atbildīgajiem biedriem sakarā ar viņu pienākumu ar savu mantu atbildēt par personālsabiedrības saistībām.²¹⁹

Tai pat laikā jāņem vērā, ka Maksātnespējas likums paredz nosacījumus²²⁰, kuriem iestājoties, depozīts ir atmaksājams juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniedzējam. Proti, maksātnespējas procesa pieteikuma iesniedzējs iesniegumu Maksātnespējas kontroles dienestā iesniedz pēc tam, kad ir iestājies kāds no šādiem apstākļiem²²¹:

- 1) stājies spēkā tiesas nolēmums par juridiskās personas maksātnespējas procesa lietas izbeigšanu, ja juridiskās personas maksātnespējas process netiek pasludināts;
- 2) stājies spēkā tiesas lēmums par maksātnespējas procesa pieteikuma atstāšanu bez virzības, ir beidzies norādīto trūkumu novēršanas termiņš, un tie nav novērsti;
- 3) stājies spēkā tiesas lēmums par atteikšanos pieņemt maksātnespējas procesa pieteikumu;
- 4) kreditori ir nosūtīts paziņojums par kreditoru prasījumu segšanas plāna izpildi, ja juridiskās personas maksātnespējas process tiek finansēts no parādnieka līdzekļiem;
- 5) beidzies saskaņošanas termiņš ziņojumam par mantas neesamību, ja kreditori nolēmuši turpināt juridiskās personas maksātnespējas procesu, izmantojot citu finansēšanas avotu.

Par fiziskās personas naudas līdzekļu novirzīšanu kreditoru prasījumu segšanai²²²

- *Tiesu izpildītāja ieturētie naudas līdzekļi ir pielīdzināmi Maksātnespējas likuma 139. panta 2. punktā minētajai parādnieka mantai, kas ir nododama administratoram, un no kuras ir sedzami kreditoru prasījumi Maksātnespējas likumā noteiktajā kārtībā.*

Iesniegumā lūgts sniegt viedokli, vai darba samaksu, ko ir ieturējis zvērināts tiesu izpildītājs (turpmāk šajā skaidrojumā – tiesu izpildītājs) pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa uzsākšanas, parādnieks ir tiesīgs paturēt sev, vai šie naudas līdzekļi ir pārskaitāmi administratoram kreditoru prasījumu segšanai.

Atbilstoši Civilprocesa likuma 594. panta pirmās daļas 3. punktam tiesu izpildītājs veic ieturējumu no parādnieka darba samaksas un tai pielīdzinātajiem maksājumiem 30 procentu apmērā, saglabājot parādniekam darba samaksu un tai pielīdzinātos maksājumus minimālās mēneša darba algas apmērā un papildus par katru apgādībā esošo nepilngadīgo bērnu – līdzekļus 15 procentu apmērā no minimālās mēneša darba algas.

²¹⁹ Maksātnespējas likuma 65. panta 8. punkts.

²²⁰ Maksātnespējas likuma 62. panta ceturtā daļa.

²²¹ Maksātnespējas likuma 62. panta ceturtā un astotā daļa un Ministru kabineta 2015. gada 24. februāra noteikumu Nr. 88 "Kārtība, kādā iemaksā un izmaksā depozītu juridiskās un fiziskās personas maksātnespējas procesā" 6. un 7. punkts.

²²² Maksātnespējas kontroles dienesta 2023. gada 18. janvāra vēstule Nr. 1-49n/2023/2.

Pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas tiek apturēta izpildu lietvedība lietās par piespriesto, bet nepiedzīto summu piedziņu un lietās par parādnieka saistību izpildīšanu tiesas ceļā.²²³

Fiziskās personas maksātnespējas procesā administrators, ja nepieciešams, ņem savā pārvaldījumā parādnieka mantu, izņemot mantu, uz kuru nevar vērst piedziņu, un Maksātnespējas likuma 140. panta 2. punktā minēto mantu, kā arī parādnieka valdījumā vai turējumā esošo trešajām personām piederošo mantu.²²⁴ Tāpat Maksātnespējas likuma normas paredz parādniekam tiesības paturēt ienākums, kas nepieciešami fiziskās personas maksātnespējas procesa netiešo izmaksu segšanai (tostarp uzturēšanas izdevumi).²²⁵

Uz parādnieka mantu un tās pārvaldīšanas kārtību ir attiecināmi Maksātnespējas likuma XVI nodaļā ietvertie noteikumi, ciktāl XXVI sadaļā nav noteikts citādi.²²⁶ Maksātnespējas likums noteic parādnieka mantas jēdzienu²²⁷, un parādnieka manta šā likuma izpratnē ir arī naudas līdzekļi.

Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā tiesu izpildītāja ieturētie naudas līdzekļi ir pielīdzināmi Maksātnespējas likuma 139. panta 2. punktā minētajai parādnieka mantai, kas ir nododama administratoram, un no kuras ir sedzami kreditoru prasījumi Maksātnespējas likumā noteiktajā kārtībā.

Par dokumentu nodošanu glabāšanā pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pabeigšanas²²⁸

- *Izņemtie dokumenti būtu nododami atpakaļ konkrētajā procesā ieceltajam administratoram.*

Iesniegumā norādīts, ka VID lietvedībā atrodas kriminālprocess, kurā notiek pirmstiesas izmeklēšana pret uzņēmumu.

Kriminālprocesā veikto procesuālo darbību ietvaros uzņēmuma juridiskajā adresē tika izņemti tā grāmatvedības dokumenti un citi ar uzņēmumu saistīti dokumenti.

Nemot vērā minēto, lūgts sniegt skaidrojumu par šādiem jautājumiem:

1. Vai izņemtos dokumentus, kuriem nav pierādījumu nozīme kriminālprocesā, var nodot (nosūtīt) tālākas glabāšanas nodrošināšanai uzņēmuma administratoram?

2. Gadījumā, ja administrators nenodrošina likvidētā uzņēmuma dokumentu, kuri nav iegūti maksātnespējas procesa laikā, glabāšanu, kāds tiesisks regulējums nosaka šādu dokumentu glabāšanas vai nodošanas kārtību?

No iesnieguma secināms, ka uzņēmumam bija pasludināts maksātnespējas process. Līdz ar to dokumentu glabāšanas un nodošanas kārtība jāanalizē juridiskās personas maksātnespējas procesa kontekstā.

Administrators savā prakses vai parādnieka atrašanās vietā kārtu juridiskās personas maksātnespējas procesa lietu, kurā iekļauj visu ar juridiskās personas maksātnespējas procesu saistīto informāciju un dokumentus, kā arī sastāda attiecīgā procesa lietā esošo dokumentu sarakstu.²²⁹ Savukārt pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas administrators nodod glabāšanā valsts arhīvam parādnieka dokumentus, tajā skaitā:

a) parādnieka rīkojumus par personālsastāvu (par personu pieņemšanu darbā, pārcelšanu citā darbā, atbrīvošanu no darba),

²²³ Maksātnespējas likuma 134. panta otrās daļas 1. punkts.

²²⁴ Maksātnespējas likuma 137. panta 6. punkts.

²²⁵ Maksātnespējas likuma 140. panta 1. punkts.

²²⁶ Maksātnespējas likuma 143. panta 1. daļa.

²²⁷ Maksātnespējas likuma 92. pants.

²²⁸ Maksātnespējas kontroles dienesta 2022. gada 21. decembra vēstule Nr. 1-49n/2022/77.

²²⁹ Atbilstoši Maksātnespējas likuma 26. panta sestajai daļai.

- b) parādnieka personālsastāva rīkojumu reģistrācijas žurnālu (reģistru),
- c) parādnieka darbinieku darba līgumus, ar kuriem izbeigtas darba tiesiskās attiecības (ja tie neatrodas attiecīgajās personas lietās), un darba grāmatiņas (ja tās neatrodas pie attiecīgajiem darbiniekiem),
- d) parādnieka dokumentus par sociālā nodokļa maksājumiem līdz 1997. gada 1. janvārim,
- e) darbā notikušo nelaimes gadījumu izmeklēšanas aktus vai atzinumus un izmeklēšanas materiālus.²³⁰

Aministratoram ir pienākums nodrošināt maksātnespējas procesa lietvedībā esošo dokumentu glabāšanu.²³¹ Tātad administratoram ir pienākums glabāt tā lietvedībā esošos dokumentus, kurus viņš ir pārņēmis no parādnieka pārstāvja atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajām prasībām. Elektroniskās maksātnespējas uzskaites sistēmā pieejamās administratora lietvedībā esošās dokumentu datnes glabā 10 gadus no dienas, kad izbeigts maksātnespējas process attiecībā uz dokumentiem, kas saistīti ar attiecīgo maksātnespējas procesa lietu. Administratora lietvedībā esošos papīra formas dokumentus administrators arī glabā 10 gadus pēc maksātnespējas procesa izbeigšanas. Pēc šā termiņa notecējuma administrators sagatavo papīra formas dokumentu iznīcināšanas aktu un lietvedībā esošos papīra formas dokumentus iznīcina.²³²

No minētā izriet, ka pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas administratoram ir jānodod valsts arhīvam tikai Maksātnespējas likuma 65. panta 13. punktā uzskaitītos parādnieka dokumentus, savukārt pārējos maksātnespējas procesa lietā esošos dokumentus administrators glabā 10 gadus no dienas, kad izbeigts attiecīgais maksātnespējas process.

Līdz ar to secināms, ka izņemtie dokumenti būtu nododami atpakaļ konkrētajā procesā ieceltajam administratoram.

²³⁰ Maksātnespējas likuma 65. panta 13. punkts.

²³¹ Atbilstoši Ministru kabineta 2019. gada 11. jūnija noteikumiem Nr. 246 "Kārtība, kādā maksātnespējas procesa administratori un tiesiskās aizsardzības procesa uzraugošās personas kārto lietvedību".

²³² Sk. Turpat 30. un 31. punktu.